

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HRVATSKA

RIJEC

BROJ 1016

7. LISTOPADA 2022. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001

SADRŽAJ

6

Konačni rezultati popisa
stanovništva u Hrvatskoj
Zamah depopulacije

12

Katarina Čeliković, menadžerica
kulturnih aktivnosti ZKVH-a
**Čuvamo svoje
stavom prema naslijeđu**

20

*Bunjevci bez granica održani
u Tavankutu*
**Znamo tko su nam
bili preci**

22

Izborna skupština udruge u Plavni
Matoš ponovo »živi«

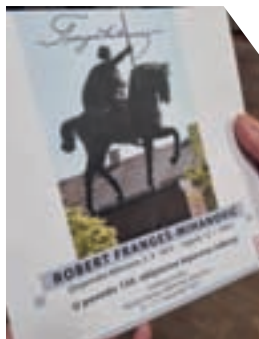
26

Naši gospodarstvenici (CXVII.)
**Sestre za
šivaćim strojevima**

30

150 godina od rođenja
Roberta Frangeša-Mihanovića
**Utemeljitelj modernoga
hrvatskoga kiparstva**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Josip Stantić (zamjenik predsjednika), Branimir Kuntić, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ladislav Suknović
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)
Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)

• Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)
• Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
• Zvonko Sarić
(novinar)
• Jelena Dulić Bako
(novinarka)
• Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)
• **LEKTOR:**
• Zlatko Romić
• **TEHNIČKA REDAKCIJA:**
• Thomas Šujić (tehnički urednik)
• Jelena Ademi (grafička urednica)
• **FOTOGRAFIJE:**
• Nada Sudarević
• **ADMINISTRACIJA:**
• Branimir Kuntić
• Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)
• Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)
• **KOMERCIJALISTICA:**
• Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

• **TELEFON:** ++381 24/55-33-55;
++381 24/55-15-78;
++381 24/53-51-55

• **TEKUĆI RAČUN:** 325950060001449230

• **E-MAIL:** ured@hrvatskarijec.rs

• **WEB:** www.hrvatskarijec.rs

• **TISAK:** Rotografika d.o.o., Subotica
List je upisan u Registar javnih glasila
Agencije za privredne registre Republike Srbije
pod registarskim brojem: NV000315
COBISS SR-ID 109442828

• CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju

Utjeha

Godina je izbora i popisa. Ne samo kod nas. Popisujemo se mi, a popis je u tijeku i u Mađarskoj. Birali smo mi, a prije nekoliko dana birali su i građani Bosne i Hercegovine. Na neslužbene rezultate popisa, i one naše i one mađarske, pričekat ćemo mjesec ili dva. Na rezultate izbora ne čeka se toliko dugo, pa su već iste noći nakon zatvaranja birališta u Bosni i Hercegovini slavili oni koji su pobjedili ili su mislili da su pobjedili. A sve je dodatno začinio visoki predstavnik Bosne i Hercegovine **Christian Schmidt**, koji je u izbornoj noći donio odluku o promjenama izbornog zakona, ali i Ustava Federacije BiH. U ovisnosti o kom se konstitutivnom narodu i kojoj političkoj opciji radi ova odluka tumači se različito. Bez obzira na tumačenja, svi bi se složili da je izborni zakon u Bosni i Hercegovini neriješeni politički čvor koji nije raspetljan ni Schmidtovom odlukom donijetoj u noći kada su birači već iskazali svoju političku volju. Ne ulazeći u tumačenje ove odluke, sam potez visokog predstavnika za BiH, u 12 i minutu, jasno pokazuje kako stoje stvari i tko povlači konce.

No, čak i tako, čak iako u svom rodnom mjestu protukandidatkinja **Miloradu Dodiku** nije dobila niti jedan jedini glas, ovi izbori, po ocjeni **Dejana Jovića** s Fakulteta političkih znanosti, demokratičniji su od izbora održanih u Srbiji. Jović je (gostujući u emisiji *U mreži Prvog Hrvatskoga radija*) kazao kako su izbori u Bosni i Hercegovini bili demokratični, a tu svoju tvrdnju potkrijepio je usporedbom sa Srbijom, gdje je u izbornoj noći, kako je podsjetio, ingerencije Državnog izbornog povjerenstva preuzeo predsjednik najjače stranke i jedan od kandidata na predsjedničkim izborima (**Aleksandar Vučić**). Uz sve manjkavosti kompliciranog izbornog sustava, u Bosni i Hercegovini to se nije dogodilo.

Logično je onda da punih pola godine od izbora nemamo Vladu, a ne znamo ni kada ćemo je imati. Od toliko datuma koje smo čuli, sada premijerka koja treba okupiti tim kaže: »u zakonskom roku.«

Logično je onda da se na početku jesenskog dijela rada ne zna kada će zastupnici Narodne skupštine Srbije ponovno na svoja radna mjesta.

Izgleda da nam nisu potrebni ni Vlada ni parlament. Eto utjehe ovima u Bosni i Hercegovini.

Z. V.

Posvjedočimo puninu istinitosti vlastitog identiteta

Demokratski savez Hrvata u Vojvodini cijelim je nizom svojih aktivnosti u proteklih nekoliko mjeseci posvjedočio da je svjestan važnosti popisa stanovništva kao društvenog događaja. Podsjećamo javnost da smo skupa s Hrvatskim nacionalnim vijećem bili uključeni u popisni proces – predstavnici hrvatske zajednice nalaze se u popisnim komisijama u osam lokalnih samouprava; motivirali smo i potaknuli članove zajednice da se prijave za instruktore – one koji će obučavati popisivače, a značajan broj građana hrvatske nacionalnosti prijavljen je među popisivače na temelju naših organiziranih nastojanja. Cilj svih spomenutih aktivnosti koje smo organizirali i proveli bio je da se osigura uključenost Hrvata u upravne strukture popisa te naše određeno razmjerno sudjelovanje u samoj provedbi popisa. To nam je bilo značajno, jer isto nije bilo osigurano ni zakonom ni pratećim podzakonskim aktima o popisu.

U susret popisu stanovništva unutar hrvatske zajednice osnažili smo one aktivnosti koje za posljedicu imaju javnu priredbu ili manifestaciju, najčešće vezanu uz područje kulture, koje smo koristili kao prostor za diseminaciju ključnih poruka vezanih uz popis: od onih koje se odnose na važnost ovoga društvenog događaja i nužnosti sukladnog sudjelovanja u njemu pa do slanja jasnih poruka, unatoč negativnom društvenom ozračju o poželjnom sadržaju izjašnjavanja o nacionalnom i vjerskom dijelu identiteta. Prateći događaji u ovoj niski aktivnosti su podrške ključnih osoba u politici, prije svega iz Hrvatske, s porukama ohrabrenja Hrvatima u Srbiji. Treća linija aktivnosti je javno-mnjenjska kampanja, koja se provodi pod sloganom »Znam tko sam!«. Do sada je ona najbogatija u vrstama promidžbenih materijala – od spotova i radio jinglova, preko brošura, lifleta i letaka, do oglasa u tiskovinama i broja komunikacijskih kanala – gotovo

da smo u svima prisutni. Više stotina ljudi uključeno je u raspačavanje ovoga materijala, a pokrivenost naselja u kojima žive Hrvati u većem broju je apsolutna. Istaknut ćemo kako su u svim aktivnostima sudjelovali gotovo svi aktivni subjekti u zajednici – od političke stranke, preko hrvatskih kulturnih udruga i pojedinaca, do informativnih glasila na hrvatskom jeziku, društvenih mreža kojima upravljaju Hrvati, dok je sve poslove i više nego uspješno koordiniralo Hrvatsko nacionalno vijeće. I ove provedene aktivnosti ponovno su potvrdile činjenicu da su Hrvati u Srbiji institucionalno tako ustrojeni i kadrovski ekipirani da mogu i najsloženije programe uspješno realizirati. Osim da učvrstimo opredjeljenje kod onih koji znaju tko su, ova kampanja je htjela i kod onih zastrašenih ili nesigurnih potaknuti ponos kako bi se izjasnili jasno i nedvosmisleno o tome što su.

Kao članovima političke stranke posvećene demokratskim vrijednostima u svojem djelovanju i ovoga puta nam je stalo da se kao slobodni i svjesni građani izjasnimo i posvjedočimo puninu istinitosti vlastitog nacionalnog i vjerskog identiteta, koji je u povijesti utemeljen, a u sadašnjosti se ostvaruje – recimo bez ustezanja popisivaču da smo Hrvati po nacionalnosti, da se služimo hrvatskim jezikom (bez obzira koristimo li u svom govoru bunjevačku ili šokačku ikavicu), a da nam je vjeroispovijed rimokatolička. Tim prije jer je opće poznato da rezultati popisa imaju velike,

a gdje i presudne, posljedice na društvene procese u socijalnoj dinamici manjinskih zajednica, koji izlaze iz okvira pukih statističkih pokazatelja. Konkretno, broj pripadnika određene zajednice izravno utječe na broj vijećnika u samoupravnim tijelima; u korištenju manjinskim pravima često se ističe upravo postotak pripadnika nacionalne manjine kao kriterij kako za primjenu određenog prava tako i za njegov opseg; on uvelike govori i o političkoj i uopće društvenoj relevantnosti određene manjinske zajednice. Sve spomenuto onda ima i značajne posljedice na budućnost Hrvata u Vojvodini, to jest Srbije.

Svjesni svega navedenoga, Demokratski savez Hrvata u Vojvodini i ovim putem poziva sve Hrvate u Republici Srbiji da se u popisu stanovništva koji je počeo 1. listopada s ponosom izjasne kao Hrvati(ce) po nacionalnosti, da im je materinji jezik hrvatski i da su rimokatolici po vjeroispovijedi.

Tomislav Žigmanov, predsjednik

Poštovani pripadnici hrvatske zajednice u Republici Srbiji!

Republika Srbija započela je provedbu Popisa stanovništva, kućanstava i stanova koji traje od 1. do 31. listopada ove godine. Riječ je o iznimno važnom događaju za cijelo društvo, a osobito za hrvatsku zajednicu. Naime, rezultati popisa nisu nikako samo brojka na papiru. Od rezultata popisa ovisit će sveukupni položaj hrvatske nacionalne manjine, ostvarivanje naših prava u obrazovanju, kulturi, informiranju i službenoj uporabi jezika i pisma, financiranje projekata, udruga, krovne institucije, osiguravanje uvjeta za očuvanje vlastitog identiteta i budućnost našeg naroda.

S tim u svezi, Hrvatsko nacionalno vijeće u Republici Srbiji u suradnji s Demokratskim savezom Hrvata u Vojvodini te drugim hrvatskim institucijama i udrugama provodi kampanju pod nazivom »Znam tko sam!«. Cilj iste je pripadnicima naše zajednice dati sve ključne informacije koje se tiču jasnog i preciznog izjašnjavanja o pitanjima identiteta na predstojećem popisu.

Želimo i ovom prigodom naglasiti kako će se na predstojećem popisu u našu zajednicu pribrojavati jedino oni pripadnici koji se jasno i isključivo izjasne o nacio-

nalnom identitetu kao Hrvat odnosno Hrvatica, čuvajući time svoju pripadnost bunjevačkoj, šokačkoj, banatskoj, srijemskoj ili nekoj drugoj subetničkoj, odnosno regionalnoj skupini hrvatskog naroda u Republici Srbiji. Također, tijekom popisa treba izričito navesti kako nam je hrvatski jezik materinski, jer njemu pripadaju šokački, bunjevački odnosno srijemski govori kojima se svakodnevno služimo. Na koncu, najveći dio naše zajednice pripada Katoličkoj crkvi, a njoj će biti pribrojeni oni koji se izjasne kao rimokatolici ili katolici. Svi drukčiji odgovori ili kombinacije neće biti pribrojeni hrvatskoj zajednici već će postati zasebne kategorije, tj. bit će svrstani među ostale. Ne dopustimo da, kao na popisu 2011. godine, bude 57.900 Hrvata i više od 300.000 Jugoslavena, regionalno ili subetnički izjašnjenih, neizjašnjenih i ostalih.

Čuvajmo bogatstvo koje nam je povjereno, potaknimo i ohrabrimo jedni druge te na popisu posvjedočimo cjelovitu istinu svog nacionalnog, jezičnog i vjerskog identiteta!

Jasna Vojnić, predsjednica HNV-a
Tomislav Žigmanov, predsjednik DSHV-a

Konačni rezultati popisa stanovništva u Hrvatskoj

Zamah depopulacije

Demograf Dražen Živić ističe kako podaci nisu iznenadili demografe, ali niti hrvatsku javnost budući da već godinama stručnjaci upozoravaju da Hrvatska demografski osiromašuje. Što se podataka o dobnoj skupinama stanovništva tiče glavni koordinator popisa Damir Plesac kaže da su trendovi jasni: »Neupitno je da starimo, starimo brzo i jasno je da se određene mjere trebaju poduzeti što prije«

Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske objavio je konačne rezultate lanjskog popisa stanovništva o ukupnom stanovništvu prema spolu i starosti, te prema narodnosti, vjeri, državljanstvu i materinskom jeziku, prenijeli su hrvatski mediji. Hrvatska ima 3.871.833 stanovnika, što je 413 tisuća manje nego prije deset godina. U odnosu na popis 2011., broj stanovnika smanjio se za 9,64 posto od čega je broj najvidljivije opao u slavonskim županijama, a najmanje u Zagrebu i primorskim

županijama. Najviše je osoba u starosnoj dobi od 60 do 64 godine.

Rezultati ovog popisa pokazuju da udio Hrvata u nacionalnoj strukturi stanovništva iznosi 91,63 %, Srba 3,20 %, Bošnjaka 0,62 %, Roma 0,46 %, Talijana 0,36 % i Albanaca 0,36 %, dok je udio ostalih pripadnika nacionalnih manjina pojedinačno manji od 0,3 %. Udio osoba koje su se u popisu 2021. regionalno izjasnile iznosi 0,33 %, a osoba koje se nisu željele izjasniti 0,58 %.

Podaci pokazuju da je u Vukovaru broj Srba pao ispod 30 %, što znači da njihova nacionalna manjina u tom gradu više ne ostvaruje pravo na ravnopravnu službenu uporabu jezika i pisma. Ustavni zakon pravo na službenu uporabu njihova jezika i pisma garantira samo pripadnicima nacionalnih manjina koji u općinama i gradovima u kojima žive čine najmanje jednu trećinu ukupnog broja stanovnika. Dok je 2011. u Vukovaru živjelo 34,87 posto Srba, novim popisom utvrđeno je da ih sada u Vukovaru živi 29,73 posto.

Značajan pad broja katolika

Najviše je bure u javnosti izazvao podatak o padu broja katolika u Hrvatskoj. Prema novim podacima, udio katolika u ukupnom broju stanovnika 2011. bio je 86,28 %, a na popisu 2021. ima ih 78,97 %. Pao je i broj pravoslavaca, na popisu 2011. godine bilo ih je 190.143, odnosno 4,44 posto, a deset godina poslije 128.395, odnosno 3,32 posto. Broj agnostika i skeptika porastao je s 0,76 posto na 1,68 posto. Građana koji su se izjasnili kao ateisti i da nisu vjernici bilo je

2011. godine 163.375, odnosno 3,81 posto, a 2021. bilo ih je 182.188, što je 4,71 posto stanovništva.

»Što se tiče pitanja o vjeri i narodnosti, to je bilo potpuno otvoreno pitanje i osoba se mogla slobodno izjasniti. Državni zavod za statistiku je podatke bilježio upravo onako kako s osoba izjasnila, popisivač nije smio niti na koji način navoditi ili usmjeravati osobu koju je popisivala. Podaci o broju katolika koje je objavio DZS odnose se samo na osobe koje su se slobodno izjasnile kao katolici«, rekao je glavni koordinatore popisa **Damir Plesac** *U mreži Prvog*, jednoj od naslušanijih emisija 1. programa Hrvatskoga radija.

»Što se tiče podataka o broju ostalih kršćana, oni se odnose na osobe koje su se slobodno izjasnile kao kršćani. Znači, od nešto manje od 187 tisuća onih koji su potpali pod modalitet – ostalih kršćana – njih nešto više od 180 tisuća, ili 96 posto, su se izjasnili kao kršćani, a od njih se nešto više od 157 tisuća izjasnilo da pripadaju Katoličkoj crkvi«, objasnio je Plesac dodavši da oni moraju poštivati slobodnu volju građana.

»Pitanje o vjeri je bilo slobodno pitanje gdje se osoba sama izjasnila kojoj vjeri pripada, a osoba se mogla izjasniti i općenito recimo kao kršćanin. Mi ne možemo pretpostaviti je li taj kršćanin katolik ili je možda pravoslavac ili neki drugi kršćanin. Mi to ne znamo niti možemo znati. Međutim, mi smo prikupljali i podatke o vjerskoj zajednici i onda smo vidjeli da unutar tih kršćana koji su se izjasnili kao kršćani daleko najveći postotak pripada Katoličkoj crkvi. Međutim, konačni podatak je onaj koji smo mi dobili o vjeri – znači kako su se točno građani izjasnili. Ja ne vidim ovdje nikakvih nepoznanica«, istaknuo je Plesac.

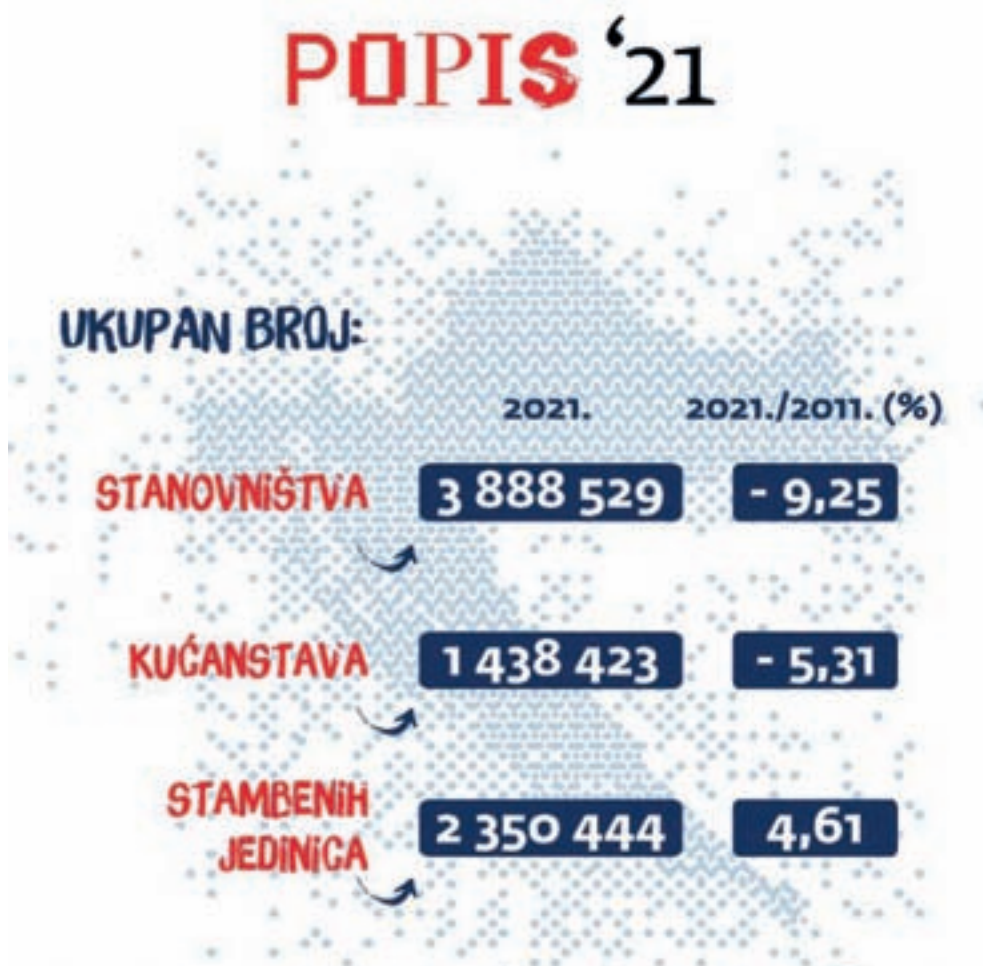
Pad broja pripadnika vjerskih zajednica u Hrvatskoj, paralelno s povećanjem broja agnostika i ateista, za *Jutarnji list* komentirao je sociolog religije i bivši diplomat pri Svetoj Stolic **Ivica Maštruko**, koji je očekivao veći postotak onih koji se ne opredjeljuju kao vjernici.

»Realno, očekivao sam veći pad, no očito je da su Hrvati i dalje konformisti, pa se izjašnjavaju kao katolici, što je je neprovjerena stvar. Tu je na djelu konformizam, jer je prema svim sociološkim istraživanjima stvarni broj vjernika manji od ovoga koliko ih je po podacima s popisa stanovništva«, rekao je Maštruko i podsjetio da je

tendencija u svijetu takva da se povećava broj onih koji se religijski uopće ne opredjeljuju.

Trendovi jasni – starenje stanovništva

Udio najmlađeg stanovništva, onoga u dobi od 0 do 14 godina, iznosi 14,27 posto, a udio najstarijeg stanovništva, iznad 65 godina, iznosi 22,45 posto. Udio stanovnika između 15 i 24 godine iznosi 10,27 posto, od 25 do 34 godine 11,40 posto, od 35 do 49 godina 20,23 posto, te od 50 do 64 godine 21,38 posto.

Predsjednik i saborski zastupnik Domovinskog pokreta **Ivan Penava** istaknuo je kako Vlada nema rješenje za problem negativnoga demografskog trenda koji je pokazao da Hrvatska ima 400 tisuća stanovnika manje nego prije deset godina.

»Uviđajući katastrofalne rezultate popisa stanovništva i gubitak gotovo 400 tisuća ljudi posljednjih deset godina, Domovinski pokret je uputio premijeru **Andreju Plenkoviću** i vladajućoj koaliciji prijedlog za formiranje Vlade nacionalnog jedinstva. Pozvali smo ih da okupe sve političke opcije u zemlji, ali i sve stručne i znanstvene krugove kako bi ponudili rješenje, jer Vlada za ovaj problem negativnog demografskog trenda rješenja nema«,

istaknuo je Penava na konferenciji za novinare u Saboru, prenosi *Jutarnji list*.

Što se podataka o dobnim skupinama stanovništva tiče, Damir Plesac kaže da su trendovi jasni. »Neupitno je da starimo, starimo brzo i jasno je da se određene mjere trebaju poduzeti što prije«, poručio je.

Demograf iz Vukovara **Dražen Živić** istaknuo je kako podaci nisu iznenadili demografe, ali niti hrvatsku javnost budući da već godinama stručnjaci upozoravaju da Hrvatska demografski osiromašuje, da je osiromašenje sve brže te da će imati negativne implikacije na brojne segmenta života i rada.

»Ovim je rezultatima taj zamah depopulacije i potvrđen. Ništa nas tu nije iznenadilo, ništa se nije dogodilo što nismo očekivali. Unatoč svim pozivima da se intervenira u pitanje demografske revitalizacije, pozitivnih pomaka nema već bih ja rekao da se urušavamo sve brže. To nije prihvatljivo sa sastajališta hrvatskih nacionalnih interesa i mora se naći neko rješenje«, poručio je Živić, dodavši da je u Hrvatskoj došlo do tzv. inverzije piramide starosti.

»Populacijska nam je baza sve uža, a nadgradnja, odnosno udjeli starijeg stanovništva, postaju sve širi«, rekao je Živić.

Dok je udio Hrvata u ukupnom stanovništvu u posljednjih deset godina porastao s 90,42 na 91,63 posto, broj građana koji su se prilikom lanjskog popisa stanovništva deklarirali kao Srbi pao je za čak 33 posto – sa 186.633 na 123.892. Odnosno, dok je 2011. godine 4,36 posto građana Hrvatske deklariralo svoju srpsku nacionalnost, lani je to učinilo njih 3,2 posto.

Sociolog **Sven Marcelić** je komentirao za HRT manji broj Srba nego na prošlom popisu iz 2011.

»Srbi uglavnom žive u siromašnijim dijelovima Hrvatske iz kojih se i inače najviše iseljava, a koliko znam oni pripadaju i demografski starijim skupinama i što se toga tiče tu imamo vrlo jasne pokazatelje zašto broj opada. Što se situacije u Vukovaru tiče, tu nisam dovoljno upu-

ćen, znam da su na prošlom popisu bili negdje rubno. Postoje li tu neki dodatni poticaji za iseljavanje Srba ili je u prošlom popisu bilo nekih netočnosti, kao što tvrdi Penava, ne znam kontekst«, rekao je Marcelić.

S njim se složio i demograf Živić. Nedavno objavljeni popis stanovništva, uz velik pad ukupnog broja stanovnika, otkrio je i da drastično raste broj naselja koja uopće nemaju stanovnika. Sada ih je čak 195. Najlošije je u Primorsko-goranskoj županiji, koja ima čak 54 opustošena naselja, te u Karlovačkoj županiji u kojoj ih je 30. Po broju nenaseljenih mjesta slijede Požeško-slavonska i Istarska županija s 18 naselja u kojima nitko ne živi. Zabrinjava i podatak da u Hrvatskoj ima čak 1.878 mjesta s jednim do pedeset stanovnika.

Rezultati popisa stanovništva su pokazali da je građana u Hrvatskoj sve manje, koji su sve stariji. Samim tim raste i strah za mirovine, koje su ionako u prosjeku niske, a kupovna moć građana pod žestokim udarom inflacije. Kako doći do većih mirovina, zaštititi njihovu vrijednost i ublažiti posljedice inflacijskog udara na umirovljenike?

Predsjednik Udruge članova obveznih i dobrovoljnih mirovinskih fondova **Andrej Grubišić** rekao je za HRT da ako bi u Hrvatskoj u realnim terminima mirovine bile dvostruko veće u odnosu na ove današnje, trebali bi imati dvostruko veći broj ljudi koji radi ili bi trebali imati dvostruko veće doprinose ili bi trebali imati dvostruko veću produktivnost rada ili kombinaciju svega toga.

»Mi zagovaramo da se postupno smanjuju izdvajanja za 1. mirovinski stup i da se ta razlika uplaćuje u privatne mirovinske fondove na području EU. Na taj se način sustav ne bi slomio. Izračuni pokazuju da bi u periodu od 30 godina u terminima sadašnje vrijednosti vrijedilo oko šest posto proračunskih rashoda«, rekao je i dodao kako bi to država trebala namaknuti efikasnijim trošenjem, stoga što država troši onoliko koliko joj treba, a ne koliko je razumno.

Priredio: Z. S.

Srijemci Srijemu u Šidu

Na temeljima prošlosti baštinimo sadašnjost

»Popisivač će vam reći da niste dužni u rubrici se izjasniti o svojim nacionalnoj i vjerskoj pripadnosti i jeziku. Nismo obavezni, ali smo obavezni prema našim djedovima, prema našim očevima, unucima i prema istini koju svi mi ovdje vjerujem, živimo«, kazala je Jasna Vojnić. »Rekla bih da kada gradiš na prošlosti, kada si u sadašnjosti svoj na svome, onda to tek u budućnosti ima svoju jačinu«, kazala je Katarina Čeliković

Susret kulturnih udruga iz Srijema, manifestacija *Srijemci Srijemu* održana je 1. listopada u Kulturno-obrazovnom centru u Šidu. Kroz pjesmu, ples, tamburašku glazbu, literarni i kreativni rad svoje umijeće predstavilo je osam hrvatskih udruga koje djeluju na području Srijema: HKPD *Matija Gubec* iz Rume, Zajednica

Hrvata Zemuna *Ilija Okrugić* i Društvo hrvatske mladeži Zemuna, HKC Srijem – Hrvatski dom iz Srijemske Mitrovice, HKPD *Jelačić* iz Petrovaradina, HKPD *Tomislav* iz Golubinaca i domaćini HKD *Šid* iz Šida. Bogaćim kulturno-umjetničkim programom, izvedbom plesova, glazbe i pjesama članovi hrvatskih udruga iz Srijema još su

jednom dokazali svoju spremnost i želju za očuvanjem kulturne baštine i nacionalnog identiteta.

Istina u koju vjerujemo i s kojom živimo

Ovo je deseta godina kako Hrvatsko nacionalno vijeće organizira manifestaciju *Srijemci Srijemci*, kojoj je svake godine domaćin drugo mjestu u Srijemu gdje postoje i aktivno rade hrvatske udruge. Hrvatsko nacionalno vijeće proglasilo je manifestaciju *Srijemci Srijemu* manifestacijom od posebnog značaja za hrvatsku zajednicu u Srbiji.

»Svaki sudionik programa, ali i oni koji su u publici, mogu vidjeti da je ponos biti Hrvat, što nam je i kampa-nja u ovom popisu. Svakako da je veliki značaj da na njima prisustvuju i predstavnici lokalnih samouprava kao što su s nama na ovogodišnjoj manifestaciji bili predstavnici Općine Šid. Nadam se da će se suradnja s njima nastaviti i u budućnosti. Također, iznimno nam je drago što je Radio-televizija Vojvodine prenosila događaj kako bi Hrvati u Srbiji bili vidljiviji i u pozitivnom svjetlu, a ne u nekoj negativnoj medijskoj konotaciji što je često slučaj«, izjavila je predsjednica krovne institucije hrvatske zajednice u Srbiji **Jasna Vojnić** prilikom obraćanja prisutnima i dodala:

»Ne mogu ne govoriti o popisu koji je službeno počeo u Srbiji i sve vas toplo pozivam da se zaista izjasnimo našim pravim imenom. Poruka za predstojeći popis jest i zajednička poruka koju i država šalje svim nacionalnim manjinama, a to je da su nacionalne manjine bogatstvo Srbije, da se svatko ima pravo slobodno izjasniti i posebno iskazati svoju nacionalnu i vjersku pripadnost i jezik

kojim se služi. Hvala svima koji su dali potpis za Hrvatsko nacionalno vijeće da imamo krovnu instituciju naredne četiri godine i hvala svima koji to još žele učiniti. Dakle, i popis i potpis. Popisivač će vam reći da niste dužni u rubrici se izjasniti o svojim nacionalnoj i vjerskoj pripadnosti i jeziku. Nismo obavezni, ali smo obavezni prema našim djedovima, prema našim očevima, unucima i prema istini koju svi mi ovdje vjerujem, živimo«.

Zajedništvo na pozornici i nakon toga

Srijemci Srijemu su prvi puta održani prije deset godina u Srijemskoj Mitrovici. Jedan od organizatora manifestacije je Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata.

»Prije deset godina je započela jedna manifestacija koja ne samo da treba imati budućnost nego bi trebala biti osnova našeg rada. Bilo je to traženje kako susret pretvoriti u pokazivanje i prikazivanje svog godišnjeg rada. Činilo se da bi se moglo na tu temu kazati nešto što mi radimo, kako živimo i kako djelujemo. Onda smo shvatili da je najvažniji susret, zajedništvo, motivacija jedni drugih. Da pokažemo ono što volimo, kako volimo i kako radimo. Bilo je godina kada to nije bilo jednostavno i lako, ali ipak su se svake godine okupljale udruge. Sada mogu reći da su neke udruge pasivne, neke udruge su nove, ali opet imamo jedan prosjek udruga koje svake godine pokažu djecu, mlade, pa i one najstarije. Rekla bih da kada gradiš na prošlosti, kada si u sadašnjosti svoj na svome, onda to tek u budućnosti ima svoju jačinu. Moramo gledati u budućnost. Gledali smo djecu, mlade koji su svirali i plesali i možemo reći da hrvatska zajednica ipak ima budućnosti i u Srijemu. Zajedništvo nam

je na pozornici i nakon toga. To nam je prioritet u današnjem vremenu, jer amaterske udruge rade u vrlo teškim uvjetima i tu se često sve zasniva na ljubavi i na entuzijizmu», kazala je **Katarina Čeliković**.

»Posebno je značajno što se manifestacija održava u vrijeme popisa stanovništva i pred izbore novog saziva Hrvatskog nacionalnog vijeća. Nadamo se da ćemo i mi imati predstavnike u našoj krovnoj instituciji. Bio nam je veliki izazov organizirati ovaj kulturni događaj, ali smo sretni što smo zajedničkim snagama s organizatorom u tome uspjeli. Drago mi je što smo okupili stare i nove članove Društva i što smo uspjeli pripremiti se i predstaviti u pravom svjetlu. Nakon ove manifestacije HKD Šid će intenzivirati svoj rad, posebno rad folklorne i tamburaške sekcije i pripremati se za nova druženja«, kazala je predsjednica HKD-a Šid **Zorica Šafarik**.

»Bilo je važno pronaći snagu i iznjedriti pozitivan duh, skupiti snagu i volju i doći u Šid da se konačno vidimo poslije dužeg vremena. Mislim da je sama manifestacija potakla kulturno-umjetnička društva da se pokrenu i krenu intenzivnijim radom. To će svima dobro doći, kako samim udrugama tako i na kulturnom planu i drago nam je da se i u Srijemu nešto pozitivno i lijepo događa«, istaknuo je predsjednik HKPD-a Matija Gubec iz Rume **Zdenko Lanc**.

Manifestaciji su nazočili predstavnici hrvatske diplomacije u Srbiji, Općine Šid, Katoličke crkve u Srijemu, HNV-a, ZKVH-a i NIU Hrvatska riječ.

Srijemce Srijemu organizirala je Fondacija Cro-Fond i HKD Šid uz suorganizaciju HNV-a, ZKVH-a, župe Presvetog Srca Isusova u Šidu, župe svete Katarine u Sotu, a pod pokroviteljstvom Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

S. D.

Katarina Čeliković, menadžerica kulturnih aktivnosti ZKVH-a

Čuvamo svoje stavom prema naslijeđu

*Književno-jezične manifestacije lakše je pokrenuti nego ih u kontinuitetu organizirati, stvarati, biti aktualan a posvećen bogatom kulturnom naslijeđu * Značajan segment rada ZKVH-a je prostor znanosti koji Zavod popunjava zbog nepostojanja znanstvenih institucija u Srbiji koje bi se bavile Hrvatima * Nitko nam neće pomoći ako sami ne njegujemo svijest o ljepoti narodnih govora i njihovoj uključenosti u hrvatski jezik*

Intervju vodio: Davor Bašić Palković

Kulturna djelatnica, bibliografkinja i publicistica **Katarina Čeliković** iz Subotice snažno je prisutna u brojnim segmentima kulturnog života ovdašnjih Hrvata. Stoga je izazov u uvodu sumirati njezin rad i postignuća, te ćemo izdvojiti samo ono, po nama, najbitnije... U sklopu udruge Hrvatska čitaonica pokrenula je nekoliko manifestacija, poput *Dana Balinta Vujkova*, Pokrajinske smotre recitatora na hrvatskom jeziku i susreta pučkih pjesnika *Lira naiva*. Sudjelovala je u pokretanju rada nekoliko subotičkih hrvatskih institucija, veoma je angažirana u nakladničkoj produkciji ovdašnjih Hrvata, u tisku na hrvatskom jeziku (*Zvonik*, *Subotička Danica*...). Objavila je i nekoliko knjiga. Od početka rada Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata uposlena je u toj ustanovi, gdje radi kao menadžerica kulturnih aktivnosti.

Godine 1997., skupa sa suprugom **Ervinom**, dobila je *Antušovu nagradu* za doprinos kulturi bačkih Hrvata-Bunjevaca za rad u mjesječniku *Zvonik*, a 2005. za organiziranje *Dana Balinta Vujkova* dodijeljeno joj je subotičko priznanje *Dr. Ferenc Bodrogyári*.

U intervjuu za naš tjednik s Čeliković smo razgovarali o predstojećim *Danima Balinta Vujkova*, programima vezanim za kulturno naslijeđe te aktualnom trenutku i izazovima u kulturi ovdašnjih Hrvata.

► **Listopad je mjesec knjige, a ujedno i mjesec u kojem se održava najveća književna manifestacija ovdašnjih Hrvata, *Dani hrvatske knjige i riječi – dani Balinta Vujkova*. Dani su prošle godine imali svoje jubilaro, 20. izdanje. Kao predsjednica Organizacijskog odbora *Dana*, kada se osvrnete unatrag, kako vidite značaj ove manifestacije, što je ona postigla u javnosti, kako izravnim programima tako i indirektno kroz objavu knjiga i multimedijalnih proizvoda?**

Književno-jezične manifestacije lakše je pokrenuti nego ih u kontinuitetu organizirati, stvarati, biti aktualan a posvećen bogatom kulturnom naslijeđu, ponuditi ali i pratiti pulsiranje suvremenog književnog života. O uspjehu će najbolje reći sljedeći podatci. *Dani hrvatske knjige i riječi – dani Balinta Vujkova* (Dani HKR) počeli su kao dvodnevna manifestacija, a sada traju četiri dana, programski i sadržajno usmjereni su na djecu, mlade, nastavnike, širu publiku. Sve dobne skupine upoznale su vrijednost djela **Balinta Vujkova** i narodne književnosti Hrvata u Podunavlju i šire, narodnog govora, kao i suvremenih tema vezanih uz književnost i kulturnu povijest. Osim što je program proširen, kao i broj sudionika, povećana je suradnja s obrazovnim i drugim institucijama, a time i značaj. *Dane* je Hrvatsko nacionalno vijeće proglasilo jednom od manifestacija od posebnog značaja za hrvatsku nacionalnu manjinu u Srbiji. U javnosti je posebno prepoznata nakladnička djelatnost, što je tijekom dva desetljeća trajanja ove manifestacije rezultiralo objavom 10 zbornika radova sa znanstvenostručnih skupova, 10 slikovnica, 13 knjiga među kojima je i do sada šest iz edicije *Izabrana djela Balinta Vujkova*, jednim stripom, prvim animiranim filmom; snimljena su dva dokumentarna filma o hrvatskim velikanima i tako dalje. Nemoguće je nabrojati sve sadržaje, no oni nisu ostali skriveni u kutijama već se nalaze u knjižnicama, vrtićima i brojnim domovima. Balint Vujkov i narodna književnost našli su mjesto u obrazovnom programu na hrvatskom jeziku. Dodjeljuje se nagrada za životno djelo na području književnosti, kao i četiri književne nagrade ZKVH-a. Djeci su pruženi programi u kojima su i sami protagonisti u izvedbi narodnih pripovjedaka na bunjevačkoj i/ili šokačkoj ikavici, imali su nekoliko predstava kazališta iz Hrvatske, vidjeli su dječju operu, sudjelovali u likovnim natjecanjima i

vidjeli izložbe ilustratora knjiga za djecu. Srednjoškolci su bili uključeni u znanstveno-stručne skupove, kroz radionice su dobili priliku sudjelovati u programima koji su im na suvremen način približili knjigu i čitanje, nove tehnologije u usvajanju digitalnih sadržaja. Suradnja s HNV-om urodila je seminarima za nastavnike čime se željelo podignuti kvalitetu nastave i rada s djecom i mladima. Znanstveno-stručni skupovi okupili su znanstvenike, književnike i pedagoge, knjižničare iz Hrvatske, Mađarske, Austrije i Srbije. Preko njih postali smo dio znanstvenog prostora u Hrvatskoj i Mađarskoj. Od početka pratimo i zapisujemo knjišku produkciju. Priredili smo i sajmove knjiga. Nakon adaptacije spomen-kuće prof. **Bele Gabrića**, koja je u vlasništvu župe sv. Roka, svečano je 2005. otvorena Hrvatska čitaonica. A u subotičkom parku kod Gradske kuće od 2011. godine dočekuje nas bista Balinta Vujkova, za koju smo se hrabro zalagali, a koja je naš ponos i dug velikanu bez kojega ne bi bilo narodne književnosti i narodnog govora, temelja naše opstojnosti. Priznanje je to Vujkovu, ali i svim pripadnicima hrvatske zajednice koji čuvaju svoju ikavicu kao najrašireniji hrvatski dijalekt kojim se i danas govori. Spomenik je i javni dokaz našeg postojanja. Usudujem se reći kako smo svime navedenim potvrdili status najvažnije književno-jezične manifestacije Hrvata u Vojvodini, odnosno Srbiji.

► **Kakav nas program očekuje na ovogodišnjim Danima od 19. do 22. listopada?**

Četverodnevni program odvija se na temu *Storytelling – Pripovijedanje priča*. Dani HKR-a bit će otvoreni 19. listopada programom za učenike u Monoštoru, gdje će djeca čuti priče o svom mjestu, a potom se i sami uključiti u pripovijedanje. Istoga će dana u Monoštoru biti održan i *Književni salon* u okviru kojeg će biti predstavljena knjiška produkcija *Od Dana do Dana*, te knjiga poezije *Buđenja riči* monoštorskog pjesnika **Željka Šeremešića**. Program za djecu subotičkih osnovnih škola *Narodna književnost u*

školi – u čast **Balinta Vujkova Dide** bit će 20. listopada u HKR-u *Bunjevačko kolo* u Subotici, a istoga će dana biti i program za srednjoškolce – također s temom *storytellinga*. I dvodnevni znanstveno-stručni skup, 21. i 22. listopada okupit će knjižničare iz Srbije i Hrvatske na istu temu. Multimedijalna večer, 21. listopada u HKR-u *Bunjevačko kolo*, ima svoj prepoznatljiv sadržaj koji uključuje dodjelu nagrade za životno djelo, dodjelu dviju nagrada ZKVH-a (**Emerik Pavić** i **Tomo Vereš**) i nastup gostiju. Organizacijski odbor 21. Dana HKR-a odlučio je nagradu za životno djelo dodijeliti **Ruži Silađev** iz Sonte, poznatoj spisateljici koja osim zavičajne tematike čuva i svoju sončansku ikavicu. I na kraju, ne manje važno, i ove će godine biti tiskan zbornik radova s prošlogodišnjeg znanstveno-stručnog skupa i 6. knjiga *Izabranih djela Balinta Vujkova*.

► **Program ovogodišnjih Dana tematski je posvećen storytellingu. Kažite nam ukratko više o tomu što je storytelling?**

Storytelling, odnosno pripovijedanje, smatra se jednom od najstarijih i najvažnijih vještina, kojom su se savršeno služili naši pretci prenoseći ju s koljena na koljeno, a danas ju predstavljamo djeci i mladima kao zaboravljenu, odnosno njima nešto novo. Njihov svijet prepunjen je mnoštvom informacija kroz različite sadržaje na društvenim mrežama, a uz upotrebu suvremenih tehnologija (mobitel, laptop, tablet i dr.) gubi se i nekadašnji način komuniciranja. Stoga će knjižničari progovoriti o tome što je i koje su specifičnosti usmenog pripovijedanja te koliko se razlikuje pripovijedanje djeci i odraslima, gube li se neminovno vrijednosti pripovijedanja uživo prelaskom u virtualno okruženje te posebice kako tradicijsko pripovijedanje, koje je ukorijenjeno u mitu, bajci i usmenoj predaji, približiti djeci u vrijeme života na daljinu i ograničenih fizičkih susreta. Primjeri dobre prakse sadržavat će izlaganja i postere iz knjižnica s područja Hrvatske i Srbije, a uključivat će programe, projekte i aktivnosti pripovijedanja za djecu, mlade

i odrasle. Jedna od važnijih poruka bit će vraćanje na dobro pripovijedanje koje nije tek puko nabranje i prepričavanje već ono pobuđuje emociju kod slušatelja i potiče ga na djelovanje. Njima se možemo koristiti u brojnim situacijama, od podučavanja, uvjeravanja, motiviranja, prodaje proizvoda pa čak i zastrašivanja.

► **Na Danima se također sumira godišnja knjiška produkcija vojvođanskih Hrvata. Što općenito možemo reći za situaciju u tom području?**

Od svih hrvatskih manjinskih zajednica izvan Hrvatske kod nas se godišnje objavljuje najveći broj knjiga i periodičnih izdanja. To znači da se prosječno publicira tridesetak naslova monografskih publikacija i petnaestak periodičnih. Od 2003. kontinuirano pratimo ovu produkciju i možemo donijeti neke zaključke. Zavidan je broj objavljenih naslova, a u sadržajnom, jezičnom i tehničkom smislu knjiga dobiva na kvaliteti. Najveći broj knjiga plod je nekoliko nakladnika kao što su ZKVH, NIU *Hrvatska riječ*, Hrvatska čitaonica, HAD, KD *Ivan Antunović*, HKPD *Stanislav Preprek*, UG *Urbani Šokci*, no broj ne mora uvijek pratiti i kvaliteta. Osim pozitivnih pomaka, moramo biti svjesni i određenih deficita koji se ogledaju u nedovoljnom broju predstavljanja knjiga, ali i kritičkoj, stručnoj valorizaciji koja može utjecati i na buduću produkciju. Jednako tako smo premalo vidljivi na književnoj sceni u Vojvodini, u Srbiji, a nije mnogo bolje niti u Hrvatskoj. Jedan od većih problema je distribucija knjige koji nije riješen a naša knjiga nije dostupna u Hrvatskoj, niti mi možemo doći do knjiga iz Hrvatske.

► **Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, gdje radite kao menadžerica kulturnih aktivnosti, ima bogatu nakladničku produkciju knjiga ali i dvaju časopisa (*Nova riječ* i *Godišnjak za znanstvena istraživanja*). Veliki je naglasak na istraživanjima vezanim za različita područja kulture, baštine i povijesti koja provodite u suradnji sa stručnjacima, profesorima ili fakultetima. Spomenute knjige i časopisi ponudili su nova saznanja ali i nova čitanja već ranije poznatih sadržaja. Neki sadržaji su, kako se to zna reći, zapisani u posljednji tren prije nestajanja. Koliko ste zadovoljni ovom istraživačkom, a onda posljedično i nakladničkom misijom?**

Iznimno značajan segment rada ZKVH-a je prostor znanosti koji Zavod popunjava zbog nepostojanja znanstvenih institucija u Srbiji koje bi se bavile Hrvatima. Zavod je s vanjskim suradnicima realizirao tridesetak znanstvenih istraživanja u području etnologije, lingvistike, povijesti umjetnosti, politologije, sociologije i kulturologije, čiji su rezultati prezentirani kroz više od stotinu izlaganja na znanstvenim i stručnim skupovima te objavljeni u brojnim publikacijama, na znanstvenim kolokvijima. Potpisali smo desetak sporazuma o međunarodnoj suradnji sa znanstvenim i visokoškolskim institucijama iz Hrvatske i Mađarske; time smo podigli zanimanje za nas i teme, što se vidi i u publikacijama koje su nagrađivane kako u Hrvatskoj tako i kod nas. Impozantan je broj istraživanja i suradnika i vjerujemo kako su ona došla u posljednji trenutak jer nam prijete »crne rupe« u kolektivnom sjećanju.

► **Kada je riječ o spašavanju od »crnih rupa«, tu je i projekt *Godine novog preporoda*. Upravo ovih dana tih povodom priređene su dvije izložbe, u Subotici i Srijemskoj Mitrovici...**

Svaka nacionalna manjina, pa tako i hrvatska u Srbiji, izložena je asimilaciji, često i zaboravu kulturnih stečevina. Oduprijeti se takvom scenariju znači poduzeti sve aktivnosti kojima možemo doprijeti do najšire publike s ciljem upoznavanja kulturne povijesti, vlastitih velikana i djelovanja na kulturi sjećanja. ZKVH je pokrenuo projekt *Godina hrvatskih velikana*, a od 2020. godine, povodom 150. obljetnice pokretanja *Bunjevačkih i šokačkih novina* koja se smatra početkom narodnog preporoda u bačkih Hrvata, odvija se pod nazivom i sloganom *Godine novog preporoda*. Suradnja s hrvatskim institucijama i mjesnim udrugama provodi se kroz različite programe, prilagođenim osobnostima o kojima je riječ, ali i publici. Zavod planira programe unaprijed za svaku sljedeću godinu. I tijekom ove, 2022. godine, priredili smo raznovrsne i bogate programe, koje smo uspjeli prirediti i u javnim ustanovama, posvećene biskupu i književniku **Iliji Okrugiću Srijemcu**, slikaru **Gustavu Matkoviću**, kiparu **Robertu Frangešu Mihanoviću**, podsjećamo i na 20 godina od formalno-pravnog priznanja Hrvata u Srbiji nacionalnom manjinom. Osim javnog obilježavanja kroz izložbe, svečane akademije i koncerte, važno je djelo naših velikana učiniti dostupnim i u znanstvenoj javnosti što činimo putem digitalizacije, tematiziranja na znanstveno-stručnim skupovima te objavom radova u knjigama i časopisima. Na taj se način ponos na svoju kulturnu povijest posuvremenjuje i daje svima koji sudjeluju u životu našeg naroda.

► **Kako gledate na aktualni trenutak u kulturi vojvođanskih Hrvata? Moj je dojam da unatoč brojnim izazovima (demografske prilike, covid kriza, antihrvatsko raspoloženje u dijelu javnog prostora...) imamo dosta živu kulturnu djelatnost za jednu nacionalno-manjinsku zajednicu, od projekata Zavoda kao profesionalne ustanove, do manifestacija četrdesetak amaterskih udruga. Tu bih spomenuo i značajno uvećanu financijsku potporu iz matične Hrvatske. Koje je Vaše viđenje?**

Hrvatska kulturna scena u Vojvodini bilježi godišnje oko tri stotine različitih programskih sadržaja koje realiziraju hrvatske institucije i četrdesetak mjesnih udruga kulture. Tiska se prosječno tridesetak knjiških naslova i petnaestak periodike, a znanstveni segment odvija se u okviru rada ZKVH-a. Bez spomenutih segmenata, od tzv. visoke kulture do amaterizma, nezamisliva je opstojnost hrvatske zajednice koja je pred brojnim izazovima. Asimilacija i prirodno nestajanje stalna su prijetnja. Imajući u vidu brojne izazove, napose tijekom i nakon protupandemijskih mjera izazvanih koronavirusom, možemo biti zadovoljni brojem kulturnih događanja što možda ne prati uvijek i kvaliteta i dovoljan broj publike. Izazovi? Na žalost, veliki. Osipa se članstvo u udrugama, mlađi ne nalaze svoj prostor, a starijih je sve manje. Došlo je i do određenog zamora. Primjećujemo (pre)mali broj programa unutar državnih institucija kulture na temu hrvatske manjinske zajednice. Ipak, veća

je financijska potpora Hrvatske, najveća do sada, i čini se da dolazi u jako važnom trenutku kada se mnogi osjećaju umornima i bezvoljnima, kada volutarizam i amaterizam gube bitku s egzistencijalnim angažmanom. Svjesni važnosti znanstvenog segmenta, Zavod razvija i njeguje vrlo kvalitetnu suradnju s kulturnim, znanstvenim i visokoškolskim institucijama kulture iz Hrvatske i Mađarske na razmjeni znanstvenika, objavljivanju stručnih radova u publikacijama, organiziranju znanstvenih skupova i zajedničkih istraživanja. Na žalost, u Srbiji je ovakva suradnja do

dan danas izostala, ili je tek »slučajna«, ali ne našom krivicom. Hrvatske udruge kulture također njeguju suradnju s prijateljskim udrugama u Hrvatskoj, ona je tijekom posljednjih dviju godina izostala, ali je ove godine oživjela. Ova je suradnja prevažna, jer često motivira članove udruga za veći rad, veze sa sunarodnjacima u Hrvatskoj jačaju nacionalni identitet i mladima otvaraju novi prostor ostvarivanja.

► **Knjige nema bez jezika. Ovdašnji Hrvati, najviše u Bačkoj, još se u određenoj mjeri služe govorom svojih predaka – bunjevačkom i šokačkom ikavicom. Kroz manifestacije koje ste proteklih desetljeća pokrenuli, poput *Dana Balinta Vujkova* ili *Lire naive*, njeguju se i promiču govori ovdašnjih Hrvata. Iako su to samo ikavski govori koji pripadaju hrvatskom jeziku, ima i onih koji će ih što iz političkih razloga, što zbog nedovoljno znanja, nazivati drukčije, recimo kao bunjevački jezik. Počeo je popis stanovništva, jedno od pitanja se odnosi na materinji jezik. Koja bi tu bila Vaša poruka...**

Nitko nam neće pomoći ako sami ne negujemo svijest o ljepoti narodnih govora i njihovoj uključenosti u hrvatski

jezik. Živjeti u sredini koja govori sličnim jezikom, kada se razumljivost ne dovodi u pitanje, najčešće znači gubiti svoje i preuzimati izričaj većinskog naroda koji se čuje u svakodnevnom životu i preko medija. Kako onda sačuvati svoj jezik – najvažniji marker nacionalnog identiteta? Narod u jeziku živi – poručivali su brojni hrvatski velikani u vrijeme kada su nastajale nacionalne države pa i svijest o identitetskoj pripadnosti, od **Ivana Antunovića**, **Blaška Rajića** do **Ive Prčića**, **Balinta Vujkova**, **Matiije Poljakovića**, **Bele Gabrića**. Ponos i svijest o ljepoti

vlastitog govora mora nas voditi u interakciju s drugima, svoj materinski govor je nužno osjećati autentičnim, ravnopravnim. Da to nije tako jednostavno, čak nimalo lako, potvrđuje odluka naše države o proglašavanju bunjevačkog govora službenim jezikom! Time se od hrvatskih dijalekata otkida onaj najveći i najstariji segment, neupitan u pripadnosti hrvatskom jeziku. Najveći je to atak na hrvatski jezik, a time i na hrvatski identitet u Srbiji. Zamislite – mi se danas moramo boriti za očuvanje bunjevačkog govora koji je zapisao Balint Vujkov, a koji je za hrvatstvo podnio i veliku egzistencijalnu žrtvu. Takvih je primjera puno. Poruka je jasna: čuvamo svoje svojim stavom prema naslijeđu, ponosno i svjesno da nikada nismo

bili drugo osim dio hrvatskog naroda odvojeni ne svojom voljom od matice. Ako ne učimo o povijesti, drugi će nas pretvoriti u dijelove koji lakše nestaju.

► **Bogata baština i postignuća izuzetnih pojedinaца iz zajednice mogu biti uzor i inspiracija za djelovanje u sadašnjosti. Počeo je popis stanovništva, koja bi tim povodom a u kontekstu spomenuta naslijeđa, bila Vaša poruka pripadnicima hrvatskoga naroda u Srbiji?**

Znam tko sam – od rođenja, i danas, i kada me ne bude znat će drugi tko sam bila. Nekima je danas važno ne pripadati nacionalnoj zajednici jer je to lakše, moguće i poželjno. Za mene je nezamislivo ne biti dijelom hrvatskog naroda i kulture koju sam upila svojim rođenjem. A ona se sastoji u hrvatskom jeziku, kulturnom naslijeđu, pripadnosti Rimokatoličkoj crkvi. I to sve činim kao nešto prirodno, ne kao bolja od drugih, samo svoja u svome, ravnopravna s drugima. Isto želim svima nama u Srbiji – da smo svoji na svome i da zbog velikog naslijeđenog zaloga ponosno živimo svoj hrvatski identitet. Djeca nas gledaju.

Prekogranična suradnja u oblasti obrazovanja

Financiranje udžbenika

Kao što smo već pisali u proteklih mjesec dana svi učenici cjelovite nastave na hrvatskom jeziku dobili su potrebne udžbenike. Roditelji su plaćali minimalni iznos, kotizaciju tek 1.000 dinara, koja je naspram kompleta udžbenika koji je koštao od oko 8.000 dinara za prvaše, pa do skoro 18.000 za osmaše, tek skroman doprinos.

Besplatni, odnosno minimalno plaćeni udžbenici, su tek jedna od pogodnosti za one koji su u nastavi na hrvatskom jeziku, ali ti udžbenici nisu za sve besplatni. Za njih je i ove školske godine trebalo izdvojiti nešto više od dva milijuna dinara.

»Ove godine je utrošeno nešto malo više od dva milijuna dinara za nabavu udžbenika, s time da smo imali u HNV-u i nekih zaliha udžbenika. Udžbenici su, kao i sve drugo, poskupjeli i predstavljaju veliki izdatak za Hrvatsko nacionalno vijeće. Upravo radi toga smo se uključili i u ovaj program prekogranične suradnje Hrvatske i Srbije kako bismo mogli sve potrebne udžbenike osigurati djeci, a početak školske godine olakšati roditeljima. Svima je jasno da se radi o velikoj svoti novca, a budući da HNV ima i druge stavke, kao i nekoliko velikih otvorenih projekata ovo je za budžet HNV-a velika olakšica, a ono što je najvažnije djeca imaju kvalitetne udžbenike iz kojih mogu učiti i raditi«, kaže predsjednica Odbora za obrazovanje pri HNV-u i predsjednica HPD-a **Bela Gabrić Margareta Uršal**.

Novac za kupovinu udžbenika osiguran je putem dva natječaja: »Jačanje aktivnog turizma na području Grada Iloka i unaprjeđenje školstva za zajednicu Hrvata u Republici Srbiji« uz pomoć kojeg je osigurano 90.000 kuna ili oko 1.000.407 dinara bez PDV-a, koji je plaćen iz kotizacije koju su uplatili roditelji.

Zahvaljujući Središnjem državnom uredu za Hrvate izvan Republike Hrvatske putem projekta »Obrazovanje na hrvatskom jeziku u Republici Srbiji – nabava udžbenika« osigurano je 25.000 kuna, što je još 400.000 dinara. Kroz taj projekt plaćeni su udžbenici za učenike četvrtog razreda srednje škole, kao i dopuna udžbenika za osnovnu školu.

Za ovu školsku godinu kupljeno je 2.242 udžbeničke jedinice, od toga 1.028 udžbenika i 1.214 radnih bilježnica koje su u službenoj upotrebi u Srbiji i prevedeni sa srpskog na hrvatski jezik te dobili odobrenje Pedagoškog

zavoda Vojvodine za uporabu u nastavi na hrvatskom jeziku. Također, za pripremno-predškolski program osigurano je 50 didaktičkih radnih listova.

»Jedan od osnovnih zadatak HPD-a **Bela Gabrić** jest skrb o djeci i njihovim potrebama te je iz toga i proistekao ovaj projekt koji nastoji osigurati udžbenike za djecu koja pohađaju programe na hrvatskom jeziku. O važnosti ovakvih aktivnosti govore nam i svjedoče roditelji djece upisane u predškolski program na hrvatskom jeziku kao i u cjelovitu nastavu na hrvatskom jeziku u osnovnoj i srednjoj školi, naročito oni koji imaju više djece te ističu da bi im nabava udžbenika bila značajna stavka u kućnom proračunu te da je to velika olakšica, a poneki i da im je to bio dodatni motiv za upis u predškolski odgoj i

obrazovanje na hrvatskom jeziku, kako za osnovnu tako i za srednju školu«, kaže Uršal i napominje kako je u prekograničnom projektu osim HPD-a **Bela Gabrić** sudjelovao i Grad Ilok.

Zahvaljujući realizaciji ova dva projekta osigurani su kompletni udžbenici i radne bilježnice od vrtića do maturanata (velikih). Po riječima Margarete Uršal HPD **Bela Gabrić** je osigurao i dodatna sredstva za mlade – pripadnike Hrvatske zajednice koja će biti dodijeljena kao jednokratna pomoć/materijalna potpora za aktivizam mladih u zajednici i našem društvu za srednjoškolce i studente koji studiraju u Srbiji i Hrvatskoj i napominje da je ulaganje u mlade ulaganje u budućnost naše zajednice.

Ž. V.

Sačuvana konstitutivnost Hrvata u Domu naroda Federacije

Na izborima u Bosni i Hercegovini za člana Predsjedništva iz reda hrvatskog naroda izabran je **Željko Komšić**, za bošnjačkog člana **Denis Bećirović**, a za srpskog **Željka Cvijanović**. Izbori su ostali u sjeni iznenadne odluke visokog predstavnika međunarodne zajednice **Christiana Schmidta** koji je sat nakon zatvaranja birališta donio odluku o izmjenama Izbornog zakona.

U Predsjedništvu BiH ostaje Željko Komšić

Željko Komšić kao kandidat za člana Predsjedništva BiH iz reda Hrvata povećao je prednost u odnosu na protukandidatkinju **Borjanu Krišto** i sada vodi s 54,6 naprama 45,4 posto, proistječe iz podataka koje je u utorak poslijepodne (4. listopada) objavilo Središnje izborno povjerenstvo BiH, prenosi HRT. Nakon što je obrađeno 92,34 posto glasačkih listića ispostavilo se kako je za Komšića kao kandidata Demokratske fronte glasalo 198 tisuća birača, dok je svoj glas za HDZ-ovu Krišto dalo njih 164 tisuće. Denis Bećirović iz SDP BiH je na istom uzorku učvrstio pobjedu nad **Bakirom Izetbegovićem** osvojivši 290 tisuća glasova, odnosno 57 posto, dok je za čelnika Stranke demokratske akcije glasalo 190 tisuća ili 37 posto birača. Željka Cvijanović iz Saveza nezavisnih socijaldemokrata **Milorada Dodika** je, kao kandidatkinja za srpskog člana Predsjedništva BiH dobila 300 tisuća glasova ili 52 posto, dok je njen glavni protukandidat **Mirko Šarović** iz Srpske demokratske stranke dobio povjerenje 205 tisuća birača ili njih 35 posto. Dodik je pak učvrstio prednost u utrci za predsjednika Republike Srpske i sada ima 277 tisuća glasova ili 48 posto, a njegova protukandidatkinja Jelena Trivić 249 tisuća ili 43 posto. U utrci za mjesta u Zastupničkom domu parlamenta BiH, nakon nešto više od 80 posto obrađenih glasačkih listića, najviše glasova iz Federacije BiH dobila je SDA, koju je biralo 25 posto glasača ili 190 tisuća, slijedi lista koju predvodi HDZ BiH, za koju je glasalo nešto manje od 120 tisuća ili oko 15 posto birača, potom SDP BiH sa 102 tisuće osvojenih glasova ili 13 posto te Komšićeva DF s oko 10 posto, odnosno 77 tisuća glasova. U RS najveće povjerenje birača dobio je Dodikov SNSD, za kojega je glasalo 223 tisuće birača ili 42 posto, a slijede ga SDS s 98 tisuća glasova ili 18 posto te Partija demokratskog progresa sa 62 tisuće glasova ili 11 posto. Izlaznost na ovim izborima bila je 50%, 4% manje nego na prethodnim, a točan broj mandata koje su dobile stranke bit

će poznat tek nakon što se prebroje svi glasovi s obzirom na komplicirani izborni sustav u BiH koji predviđa i dodjelu tzv. kompenzacijskih mandata, na temelju ukupnog broja izravnih glasova što ih dobiju najveće stranke.

Nezadovoljstvo izborom Komšića

Kako prenosi HRT, u Banskim dvorima i zadovoljstvo i zabrinutost. Zadovoljstvo jer je visoki predstavnik u BiH Christian Schmidt promijenio izborni zakon i tako u skladu s Ustavom sačuvao konstitutivnost Hrvata u Domu naroda Federacije. Zabrinuti su jer je preglasavanjem Željko Komšić glasovima Bošnjaka četvrti put postao predstavnik Hrvata. Predsjednik Hrvatskog narodnog sabora BiH **Dragan Čović** jasno je izrazio nezadovoljstvo ponovnim izborom Željka Komšića za hrvatskog člana Predsjedništva BiH. U Dnevniku HRT-a kazao je da ni 200.000 glasova, s obzirom na postojeći zakon, ne bi bilo dovoljno da pobijedi volja hrvatskog naroda u BiH.

Željana Zovko, zastupnica u Europskom parlamentu (HDZ), rekla je da iako su oduvijek bili protiv intervencije visokog predstavnika da su je ovaj put prizivali. »Ovo je veliki uspjeh vlade **Andreja Plenkovića** i hrvatske diplomacije da je konačno ispravljena greška koju su napravili bivši visoki predstavnici. Schmidt se odupro pritisku u Sarajevu i dao priliku Hrvatima da ostanu kao politički narod u BiH i da se glasovi koje su dali plebiscitarno uzmu u obzir, da sudjeluju u formiranju vlasti. Usprkos svim problemima koje imaju, Hrvati u BiH su izašli i demokratski dali svoj glas i žele da tu zemlju povuku prema EU«, rekla je Zovko, istaknuvši da tek sad predstoji velika borba – konačan dogovor za izmjenu izbornog zakona. Povjesničar **Ivo Lučić** rekao je da je odluka visokog predstavnika važna najviše zbog toga što je zaustavljen proces dekonstituiranja Hrvata u BiH koji je, kako je rekao, trajao preko 20 godina.

»Značajno je vraćanje međunarodne zajednice na scenu, preuzimanje odgovornosti, jer očekivati da će se domaći političari nešto dogovoriti je iluzorno. Proces je zaustavljen, dobili smo predah, došli smo do određene stabilnosti u BiH, nema tektonskih poremećaja u smislu odnosa tri naroda. Hrvati će održati poziciju u Domu naroda i bit će važan faktor konstituiranju vlasti i na državnoj i federalnoj razini i imat će bolju poziciju sljedeće četiri godine za rješavanje problem«, rekao je Lučić.

Priredio: Z. S.

Kolonizatora koloniziraju

Već smo govorili o tome da su, zahvaljujući politici kolonizacije »novo otkrivenih« kontinenata (Amerike, Australije), Europa i Engleska izrasle u vodeću silu »poznatog svijeta«. Najveći kolonizatori su bili svakako Englezi (u jednom trenutku su posjedovali 25% kopnenih površina Zemlje); poslije njih Španjolci pa redom Francuzi, Portugalci, Nizozemci, Belgijanci i, naravno, Talijani. Uvoz jeftinih sirovina i radne snage uvećali su bogatstvo Europe. Ovo bogatstvo su uspješno upropastili s dva svjetska rata iz kojih su kao najveći pobjednici izrasli u vodeće sile SAD i SSSR, koji su tada već cijelu zemaljsku kuglu podijelili u interesne sfere. Organizacija Ujedinjenih naroda (UN) i njeno Vijeće sigurnosti sa stalnim članovima, kao i pojedine organizacije UN poput FAO (međunarodna organizacija za hranu i agrikulturu) po planu, trebali su osigurati »svjetski mir i prosperitet«. Stvarnost je drugačija! Od zaključenja mira poslije drugog Velikog rata, skoro da nije protekao i jedan jedini dan, da negdje nije bilo manjih ili većih ratnih sukoba. Samo u Europi bila su i još su dva veća – rat u Jugoslaviji i današnji rat u Ukrajini. Ipak moramo konstatirati da se ratom opustošena i razrušena Europa ponovo »digla«, ujedinjena u EU došla je u situaciju da ugrozi interese vodeće i jedine svjetske sile SAD. Tako se četrdesetom predsjedniku SAD **Ronaldu Reaganu** (bivšem glumcu) pripisuju riječi: »učinimo da Amerika ponovo bude najveća«. U tu svrhu i vojno je intervenirao ako su on i savjetnici procijenili da su ugroženi američki interesi (bombardiranje Nikaragve, okupacija Granade) vojno je pomagao talibane u borbi protiv Rusa u Afganistanu, od **Gorbačova** je tražio rušenje Berlinskog zida. Smatraju ga pobjednikom u »hladnom ratu« s bivšim SSSR-om i utemeljiteljem nove jedine svjetske sile – SAD-a.

»Arapsko proljeće«

Barack Obama (44. predsjednik) je donio program »direktne intervencije« u zemljama koje su težile ujedinjenju s EU i predviđale su uvođenje eura kao međunarodnog platežnog sredstva umjesto američkog dolara. Naime, krajem 2010. Obama je donio predsjednički memorandum »Političke reforme na Bliskom Istoku i u sjevernoj Africi«. Nakon ovog memoranduma oko četiri mjeseca poslije, u prosincu iste godine, u pretežno arapskim zemljama sje-

verne Afrike i Bliskog istoka je izbio niz masovnih i u bližoj povijesti nezabilježenih prosvjednih akcija koje su započele u Tunisu. Ovi prosvjedi u arapskom svijetu nazivaju se i »arapsko proljeće«. Mnogi prozapadni mediji (prije svega američki) skloni su ovo protumačiti kao »revolucionarni val«. Finalni rezultat ovih prosvjeda-revolucija postaje dugogodišnja politička nestabilnost u »revolucionarnim državama« i sve veći val »izbjeglica-migranata« koji preplavljuje Europu i čine je politički nestabilnom, jer sa sobom donose i dosad neviđeni politički terorizam, čiji su začetnici talibani, koji su pak »ustrojeni« uz pomoć SAD. U nekim ovim arapskim zemljama dokazano je direktno učešće CIA-e ili nekih nevladinih »fondacija za demokraciju« koje je direktno financirala Vlada SAD-a. Revolucionarni val se zaustavio u Siriji, čije rukovodstvo je otvoreno podržala Rusija, a i Turska (članica NATO-a) je umiješana zbog značajne kurdske manjine koja živi u Siriji ali i u Turskoj. U Turskoj je većina

Kurda proglašena teroristima, jer traže svoju autonomiju. Možemo reći da je u Siriji prikriveni sukob između SAD-a (NATO-a) i Rusije. Ove godine je otvoren i drugi front u ovom sukobu u Ukrajini. Glavni akter je ponovo jedan bivši glumac, koji traži da se Ukrajina učlani u NATO, srećom zasad u ovome ne uspijeva, prije svega zbog odbijanja SAD-a.

Fantom »Sjedinjenih država Europe«

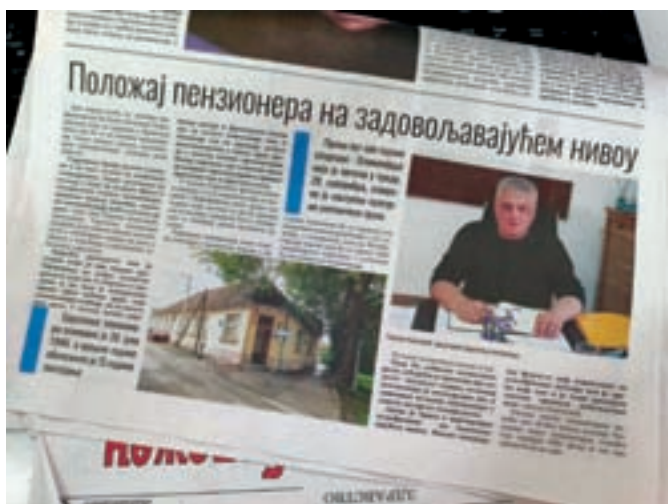
Izbjeglički val koji se intenzivirao 2015. (generiran od SAD-a), doveo je do prve podjele unutar EU, ali izgleda to nije bilo dovoljno jer je netko ubacio ideju »Sjedinjenih Država Europe« (SDE) nešto slično kao SAD, ali ovdje po zamislima tvorca te ideje i tisućugodišnje države praktično gube svoju samostalnost i podređuju se nekakvoj »centralnoj upravi«. Neka vrsta »parlamentarnog carstva« bez cara. Jedan od povoda za »brexit« bio je i to što se Britancima nije svidjelo previše uplitanja EU birokracije u njihove unutarpolitičke i privredne tokove. Nažalost, rukovodstvo EU također se »upecalo« na vješto pripremljeni mamac SAD-a, pa umjesto udruživanja danas preko sankcija »indirektno« i EU ratuje uz Ukrajinu, praktično »siječe granu na kojoj sjedi« prije svega zbog poskupljenja energenata koje već izaziva smanjenje proizvodnje i teškoće stanovnicima prije zime. Ameri trljaju ruke, jer su sada oni uspješno »kolonizirali« Europu!

Detalj nekog filma

Siromaštvo u teoriji relativnosti

Svojom teorijom relativnosti **Albert Einstein** u svijet je fizike unio ne samo (r)evoluciju nego ju je svojom izjavom kako »ništa nije apsolutno, sve je relativno« proširio do bezgraničja filozofske misli. E, sad i o točnosti, točnije relativnosti, ove tvrdnje dalo bi se raspravljati. Je li smrt, recimo, apsolutna ili relativna kategorija, odnosno može li se biti »relativno mrtav«, stvar je koliko medicine toliko i religije. Ali, zbog prirode ovog teksta, uzmimo da je tvrdnja kako je sve relativno apsolutno točna.

Uzmimo, primjerice, naslov iz posljednjeg broja *Subotica danas* (29. rujna) koji glasi: »Položaj penzionera na zadovoljavajućem nivou«. Povod za tekst s ovakvim naslovom bio je Dan starih osoba, »01. oktobar«, a jedini sugovornik u njemu je **Radovan Kovačević**, predsjednik subotičkog Udruženja umirovljenika koje, kako sam navodi, ima 15.000 članova. Čak i da ne pročitaju ovaj tekst (a velika je vjerojatnoća da ga najveći dio nije ni vidio), teško je zamisliti kako bi se svi umirovljenici složili s tvrdnjom iz naslova. Naravno, naglasak je na riječi »zadovoljavajući« u odnosu na vlastiti »položaj«.

»Kako zadovoljavajući s ovakvom mirovinom?«, lako je zamisliti jeku ogromnog zbora umirovljenika na nekom njihovom fiktivnom prosvjedu upravo zbog iznosa koji dobijaju na mjesečnom nivou.

Zadubimo li se u čitanje ovog razmjerno kratkog teksta vrlo brzo ćemo naići na predsjednikove riječi kako je Udruženju najveći prioritet nabava ogrjeva kog umirovljenici plaćaju na 12 mjesečnih rata! Dakle, činjenica da par kubika drva umirovljenici plaćaju godinu dana trebala bi poslužiti istinitosti tvrdnje kako im je položaj zadovoljavajući. Zaista relativno. Posebno ako se stvar razmotri i s druge strane. Primjerice, odgovor na pitanje koliko je to zadovoljavajući položaj umirovljenika ako potrebnu količinu ogrjeva ne mogu (is)platiti iz svoje ušteđevine, jer je nemaju, nego iznos moraju razvlačiti na cijelu godinu

kako bi ih sljedeće čekala ista muka, pa tako do dana kada im grijanje više ne bude trebalo? Što ovakva tvrdnja govori o njihovim mirovinama i kako se onda to može podvesti pod pojam »zadovoljavajući položaj«?

Odgovor na to pitanje nalazi se na kraju teksta, gdje stoji kako umirovljenici s mirovinom manjom od 16.800 dinara ostvaruju pravo na pisanje paketa humanitarne pomoći koju im određuje PIO fond! Ima, dakle, u Subotici i takvih. Koliko ih je? Što se nalazi u paketu? Koliko ga puta dobijaju: mjesečno, godišnje? Na ova pitanja, na žalost, prostora u tekstu ili znatiželje nepotpisanog novinara (najveći broj tekstova je nepotpisan, iako su u impressumu navedena imena članova uredništva!) nije bilo. Bitno je jedino da je i ova kategorija umirovljenika ubrojena u opću konstataciju kako im je položaj zadovoljavajući.

Posebno zanimljiv dio u tekstu je tvrdnja predsjednika Udruženja kako je položaj umirovljenika nekad i sad neusporediv. »Kada bi(smo, prim. a.) izanalizirali, sećajući se vremena pre pedeset-šezdeset godina, položaj penzionera je neuporediv kao i današnji položaj penzionera u odnosu na vreme socijalizma«, kaže Kovačević. Točno. Položaj je apsolutno neusporediv. Posebno ako se promatra sa stajališta relativiteta.

Primjera radi, položaj umirovljenika nekoć i sad neusporediv je ako se prisjetimo vremena socijalizma i odmara lišta za umirovljenike u Rovinju u koje su išli čak i članovi s razmjerno niskim mirovinama (ne na otplatu). More! Dostupno svima koji to žele. Ne usporedimo li to s današnjim vremenima opet ostaje pitanje: koliko je umirovljenika ove godine išlo na more? Kamo i pod kojim uvjetima? Prisjetimo li se umirovljenika iz vremena socijalizma, čiji položaj nije za usporedbu s ovim današnjim, pojavit će se slike mnogo manje brige oko ogrjeva, jer je to za njihov kućni proračun bila tek nešto ozbiljnija stavka koju su rješavali znatno lakše nego što je to navedeno u opisanom slučaju danas. Usporedimo li, pak, realni iznos mirovina – dakle onaj što se i koliko moglo kupiti za jednu mirovinu – umirovljenika iz vremena socijalizma i njihovih kolega danas, složiti ćemo se s Kovačevićem: nije za usporedbu.

Konačno, ako je ovo tek početak serijala o položaju umirovljenika danas – u kojima će sugovornici biti i oni s najnižim mirovinama – onda ni budući naslovi nepotpisanih novinara u novinama *Subotica danas* poput: »Položaj penzionera očajan«, »Penzioneri na rubu gladi i smrzanja«, »Nemaju novca za lekove«, »Zbog male penzije sprema po kućama«... neće odstupati od teorije kako ništa nije apsolutno. Jer je sve relativno. Toliko relativno da se i naslov »Položaj penzionera na zadovoljavajućem nivou« može razumjeti po načelu »može biti, ali ne mora značiti«.

Z. R.

»Bunjevci bez granica« održani u Tavankutu

Znamo tko su nam bili preci

Dio bunjevačkih Hrvata se još u 17. stoljeću naselio na području tzv. Bajskog trokuta (Subotica – Sombor – Baja). Povijesna zbivanja učinila su da ih prije jednog stoljeća, 1921., razdvoji državna granica, te su vremenom i njihove veze, privatne i društvene, oslabile. Kako bi se te veze pojačale, među ostalim, 2016. pokrenut je festival »Bunjevci bez granica«, koji okuplja udruge bunjevačkih Hrvata iz Srbije i Mađarske.

Zajednička baština

Nakon dvogodišnje korona stanke, sunarodnjaci su se ponovno susreli na petom izdanju festivala (2. listopada), a mjesto susreta ove je godine (baš kao i prvoga puta) bio Tavankut.

Uz druženje i radni sastanak, središnji događaj bio je nastup udruga gdje je prezentirana bogata baština bačkih Bunjevaca – folklorni plesovi, glazba, nošnja i bunjevačka ikavica. Na koncertu u Domu kulture sudjelovali su HKPD *Matija Gubec* iz Tavankuta, HKC *Bunjevačko kolo*, HGU *Festival bunjevački pisama* i Hrvatska čitaonica iz Subotice, HKPD *Đurđin* iz Đurđina, HBKUD *Lemeš* iz Lemeša, KUD *Zora* iz Bačaljmaša i Hrvatska samouprava iz Kačmara. UBH *Dužijanca* predstavila se izložbom *Ris* u tavankutoj Galeriji Prve kolonije naive u

tehnicima slame. Među sudionicima bilo je svih generacija, od najmlađih do onih starih.

Izazovi asimilacije

Unatoč izazovima asimilacije, posebice jezične, bunjevački Hrvati u Mađarskoj još čuvaju svoju tradicijsku kulturu. Upravo s tim ciljem, kako nam kaže njihova voditeljica **Valerija Petrekanić-Koso**, osnovan je KUD *Zora* iz Bačaljmaša.

»U Bačaljmašu imamo Veliko bunjevačko prelo, obilježavamo spomendane **Ante Evetovića Miroljuba** i naslovnog biskupa **Ivana Antunovića** te organiziramo gastronomski dan skupa s gradskom samoupravom. Volimo naše plesove i pjesme, ali jezik slabije preživljava. U osnovnoj školi izučava se narodnosni hrvatski jezik, imamo 30 učenika. Ovakve manifestacije su dobre, za-

Uključivanje u prekogranične projekte

Prije koncerta održan je radni sastanak predstavnička okupljenih udruga. Na sastanku je najavljeno zajedničko predstavljanje ovih udruga na gostovanju *Dužijance* u Mostaru, koje se planira iduće godine. Također, istaknuto je i kako, osim kulturog amaterizma, treba iskoristiti mogućnost povezivanja udruga preko projekata koji se financiraju iz EU fondova, a tiču se ruralnog razvoja, ekologije i sl.

jednički mislim da možemo više učiniti na očuvanju identiteta«, kaže ona.

Teza Vujkov-Balažić iz Kačmara kaže da u tom mjestu ima još malo bunjevačkih Hrvata, kao i sve manje mladih.

»Mi stariji smo ikavicu naučili kod kuće, a mladi ne davan ikavicu. Hrvatski jezik se uči u školi, imaju pet sati tjedno. Mi se družimo s Tavankučanima i inače, sela su pobratimljena, dolaze nam u goste na naš *Bunjevački dan*«, kaže ona.

Glede očuvanja tradicijske kulture, a posebno bunjevačkog govora, situacija je s ove strane granice bolja, te su ovdášnji bunjevački Hrvati i svojevrsna potpora svojim sunarodnjacima. Prošle je godine u Baji gostovala subotička *Dužijanica*, Hrvati iz Mađarske dolaze na Seminar bunjevačkog stvaralaštva u Tavankut i slično.

»Osim ove manifestacije, nastojimo održavati kontakt i surađivati i tijekom godine. Razmjenjujemo iskustva, stremimo što kvalitetnijim kulturnim programima. Našim sunarodnjacima možemo biti i logistička potpora, recimo da unaprijede scenski nastup, a u planu su i drugi projekti«, kaže predsjednik HKPD-a **Matija Gubec Ladislav Suknović**.

Uz već poznate tamburaše, na koncertu su se čule i podosta zaboravljene gajde koje je svirao **Zdenko Ivanković** iz Subotice.

»Gajde su bile izvorni instrument Bunjevaca, a potom su došle tambure koje su ih vremenom zamijenile. Prije šest-sedam godina počeo sam učiti gajde te ih sviram za potrebe KUD-ova i svoje uživanje«, kaže Ivanković.

Popis stanovništva

Održavanje ove manifestacije pozdravili su i dužnosnici Hrvata iz Srbije i Mađarske, posebice istaknuvši značaj popisa stanovništva koji se od 1. listopada odvija u obje ove države.

»Znamo tko smo, znamo tko su nam bili preci, znamo za franjevce Bosne srebrene 18. stoljeća, znamo za preporoditelje predvođene biskupom Antunovićem, za vrle kulturne i crkvene pregaoce. Bunjevci su integralni dio hrvatskoga naroda, bunjevačka ikavica jedan je od dijalekata hrvatskoga jezika, a po vjeroispovijedi smo članovi rimokatoličke crkve. Stoga u popisu stanovništva recimo to i budimo svjedoci onoga što su naši preci znali, što su svjedočili, nekad uzništvom, a nekad i žrtvom«, kazao je predsjednik DSHV-a **Tomislav Žigmanov**.

»Povezuje nas ista kultura, isti običaji, isti jezik. Granica sprječava naš svakodnevni kontakt, ali ovakve manifestacije prilika su da se družimo, da pomognemo jedni drugima. Budite ponosni što ste Hrvati i Hrvatice, izjasnite se tako i na popisu, jer nas na to obvezuju naši preci, ali i naša djeca«, rekao je predsjednik Hrvatske državne samouprave **Ivan Guban**.

Manifestacija je održana u organizaciji *Cro-fonda*, HKPD-a **Matija Gubec**, Hrvatskog nacionalnog vijeća, a uz potporu Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata i NIU *Hrvatska riječ*. Pokrovitelj je bio Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

D. B. P.

Izborna skupština hrvatske udruge u Plavni

Matoš ponovo »živi«

Igor Probojčević novi je predsjednik HKUPD-a Matoš iz Plavne. On je jednoglasno izabran na skupštini udruge, nakon izbora najavio je oživljavanje rada Matoša, a prva će s radom početi tamburaška sekcija

HKUPD Matoš osnovano je prije 14 godina. Najznačajnije manifestacije su *Dani A. G. Matoša i Josipa Andrića* i Pokladni običaj – *Tute*. Pandenija koronavirusa i pasivnost članova razlog su što je proteklih godina udruga postojala samo na papiru, ali su izostale manifestacije i rad sekcija. Na sreću, udruga nije ugašena, financijski je u plusu, što je jedan od preduvjeta za nastavak njenog rada. Dio mlađih mještana okupljenih oko župe sada se aktivirao i želi ponovno okupiti Plavance u *Matošu*.

Novi optimizam

Tog posla prihvatio se **Igor Probojčević**, koji je na skupštini 29. rujna – kojoj je nazočilo 40 članova *Matoša* – izabran za novog predsjednika. Uz njega, radit će i čla-

novi Upravnog odbora **Siniša Bartulov, Tomislav Oto, Dražen Pakledinac, Lacika Sabo i Stipan Štajgmajer**.

»Dogovoreno je da *Matoš* za sada počne s radom u dvije sekcije: tamburaši koje će voditi **Siniša Bartulov** i dječja dramska sekcija koju će voditi **Evica Batulov**. Za rad ostalih sekcija nemamo ni ljudi ni mogućnosti, ali se nadamo da ćemo od početka naredne godine pokrenuti folklor i druge sekcije«, kazao je Probojčević koji je ovu dužnost preuzeo od dosadašnje predsjednice **Marice Andrić**, koja je izabrana za predsjednicu Nadzornog odbora.

Izornoj skupštini nazočila je predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić**.

»Od vas tražimo dobre ideje, entuzijazam i volju. Obećavam da smo tu, naći ćemo načina pomoći, jer i mali vaš korak za nas će biti velik«, kazala je Vojnić.

Igor Probojčević

Riječ bivših i sadašnjih članova

Izornoj skupštini *Matoša* nazočilo je 40 članova udruge, koji sada očekuju nastavak prekinutih aktivnosti, ali i uključivanje novih ljudi u rad.

»Nisam imala mogućnosti da se ranije aktivnije uključim, ali sam pratila rad i pomagala koliko sam mogla. Drago mi je da sada ima mladih koji su spremni preuzeti *Matoš*, da malo oživimo ovo selo«, kaže **Jasminka Oto**.

»Dok je *Matoš* radio, sudjelovala sam u programima, išla s udrugom na gostovanja. Stara sam i ne mogu puno dati, ali želim da *Matoš* nastavi raditi zbog novih generacija«, kaže **Zora Komaromi**.

Prvi predsjednik *Matoša* bio je **Siniša Bartulov**, a spreman je i sada dati svoj doprinos radu udruge.

»Župnik **Marinko Stantić** okupio je nas mlade spremne nešto uraditi i krenuli smo. Ima nas još uvijek u ovom selu, imamo i volje i truditi ćemo se da *Matoš* bude ono što je nekada bio. **Josip Andrić** i **Antun Gustav Matoš** velikani su kojima se Plavna može ponositi i mi ćemo nastaviti promovirati njihova djela. Isto tako želimo imati folklornu sekciju. Plavna ima specifične nošnje koje želimo pokazati na susretima, programima, manifestacijama«, kazao je Bartulov.

On će uskoro početi raditi s tamburašima, koji bi svoj prvi nastup trebali imati već krajem ove godine.

»Želimo okupiti naše stare članove. Skoro pet godina je prošlo da nismo uzeli tambure u ruke. Puno je to vremena, ali volje imamo, pa se nadam da će sve to krenuti u dobrom smjeru«, optimist je Bartulov.

U Plavni je danas oko 300 Hrvata, uglavnom Šokaca, a dio Hrvata su doseljeni Hercegovci. U selu je danas tek nešto više od 1.000 stanovnika. Do 1991. godine Hrvati su u Plavni bili najbrojniji i činili su trećinu ukupnog broja stanovništva.

Z. V.

Osnovana MO DSHV-a u Plavni

U Plavni je istog dana kada je održana i izborna skupština *Matoša* osnovan i MO DSHV-a. Za predsjednika je izabran **Tihomir Dževlan**, a za zamjenika predsjednika **Igor Andrić**.

»Od 1991. godine DSHV je pokušao više puta osnovati mjesni odbor u Plavni, ali uspjeli smo tek sada i to prije svega zbog odvažnih i svjesnih ljudi da jedino političkom organizacijom možemo ostvariti svoj strateški interes, a to su naša manjinska prava. Iza nas su dani kampanje prikupljanja potpisa za elektorsku skupštinu koja će birati novi saziv Hrvatskog nacionalnog vijeća. Ponosni smo što smo dali svoj doprinos i što Plavna ima svog elektora Igora Probojčevića. U tijeku je i popis, i pozivamo vas da se bez bojazni izjasnite da ste Hrvati«, kazao je nakon izbora Dževlan.

Prije samih izbora vodstva MO DSHV-a Plavna obratio se predsjednik subotičke podružnice DSHV-a **Mirko Ostrogonac**.

Budi čudo što čuda čini

Festival hrvatskih duhovnih pjesama - Subotica
HosanaFest2022

NEDJELJA, 9.10.2022. u 20,00 sati - Subotica, hala sportova, 250 din. / 20 kn.

Molitveni dom, katolici i Hrvati u Kulpinu

(Sa)čuvani svjedok slavljenja Presvetog Trojstva

»Još i svjetlo radi«, veselo, na ulazu u prostranu sobu s klupama i oltarom, uključujući sijalicu, kaže sedamdesetdevetogodišnji **József Kalápos**, predani kantor u župnoj crkvi sv. Mihovila Arkandela u Zmajevu, koji je rado pristao stupiti u kontakt s čuvarima katoličkog molitvenog doma u Kulpinu i zamoliti ih da ga prikažu javnosti. Suha svetnjača iza nadvratka s lijeve strane konga, koji je dio ogromne »švapske« kuće, klupe prekrivene prašinom, molitvenici bez korica, ambon, na kojem još uvijek stoji misal, te oltar svjedoče da u Kulpinu još ima

katolika. Tu je i sakristija, s klecalom za ispovijed i praznim ormarom za liturgijsko ruho. Na drvenom oltaru je još uvijek oltarnik, križ, svijeće i stalak za misal. Pod je daščani, a zidove krasi jedan od popularnih ruralnih molerskih dezena. Prije dvije godine ili kolokvijalno »prije korone«, ovdje se slavila posljednja sveta misa.

Čuva je evangeličko-grkokatolička obitelj

Kulpin je selo većinski nastanjeno Slovacima, s manje brojnim srpskim življem, a nalazi se u Općini Bački Petrovac. Po posljednjem je popisu imalo 2.755 stanovnika. Na tom popisu se katolicima izjasnilo 42, a Hrvatima 21 osoba, što ih svrstava na peto mjesto po brojnosti izjašnjenih naroda u ovom selu. Po mišljenjima pojedinih Kulpinčana, sadašnji broj stanovnika sela je manji od 2.000, a Hrvata je oko 1 %.

Milka Lomen, vlasnica kuće u Kanalskoj br. 8 u Kulpinu, grkokatolkinja je, Rusinka, dok je njezin muž evangelik. Ova obitelj ima ugovor o smještaju i čuvanju bogoslužnog prostora (rijetko kada bismo rekli »kapele«). Zajednica je vrlo mala i kao takvoj joj (još) nije pošlo za rukom okupljati se na bogoslužja nakon protekle dvije teške godine.

»Zajednicu u Kulpinu čine dvije-tri osobe koje pohađaju svetu misu. Misa se služila svakog prvog u mjesecu, prije

nego li je služenje ukinuto. Za Božić prošle godine na misi su bile tri bakice rimokatolkinje i, uz njih, cijela obitelj Lomen«, kazao je za naš list o. **Igor Vovk** prije dvije godine.

On je 2019./20. godine administrirao katoličkom filijalom u Kulpinu i misio ondje jednom mjesečno, začinjući i karitativni rad. Od tada se za nju skrbi preč. **Tibor Zsúnyi**, srbobranski i zmajevski župnik i dekan Kulskog dekanata, budući da je Kulpin filijala župe u Zmajevu.

»U toj sam se crkvi krstio i vjenčao, vrlo dobro pamtim mise i okupljanja«, kaže **Milan Gržan**, podrijetlom Hrvat, čija se obitelj iz Gornjeg Nikšića (okolica Plitvičkih jezera) početkom 1950-ih godina doselila u Kulpin, gdje se Milan rodio 1955. godine.

Oženio se **Zuzanom** i imaju troje djece, krštene u molitvenom domu Presvetog Trojstva, kojeg se vrlo dobro sjeća i gdje je redovito odlazio na mise. Cijeni multietičnost Kulpina, no ipak se sjeća i pojedinih negativnih iskustava iz 1990-ih godina, za koja ne želi da se ponove, pa je pomalo suzdržan kada je u pitanju intenziviranje vjerskoga života katolika.

Sjećanje na svećenike

Crkvena povijest govori o Kulpinu kao filijali katoličke župe u Zmajevu, i to najbrojnijoj. Najstariji popis katolika u filijali Kulpin je naveden u *Povijesnom shematizmu Kalačko-bačke nadbiskupije* (1825. godine 35 vjernika). U shematizmu iz 1939. se ne spominje, a 1942. godine se navodi da je filijala imala 105 katolika s mađarskim liturgijskim jezikom, dok se u posljednjem, iz 2009., navodi broj od 20 katolika i liturgijski jezik hrvatski. Čini se da je blagoslov molitvenog doma bio izvršen u periodu nakon uspostave Subotičke biskupije, slično kao i kod nekih obližnjih katoličkih bogoslužnih mjesta. Neki se žitelji još uvijek sjećaju svojih župnika i ostalih svećenika koji su tamo dolazili u protekla četiri desetljeća: preč. **Györgya Juhásza** (dolazio iz Novog Sada), **Antuna Kopilovića** i **Károlya Szabadia**, te o. Igora. Napose se sjećaju fra **Tadeja Vojnovića**, poznatog novosadskog franjevca i bibličara (1939. – 2008.), koji je i ovdje misionario, prožimajući vjerničku zajednicu franjevačkim duhom.

Da nas župnik Tibor nije uputio na točno mjesto gdje se nalazi molitveni dom Presvetoga Trojstva, ne bismo ga lako našli. Kuća čiji je dio s vanjske strane prilično oronula, natpisa da je ovo katoličko bogoslužno mjesto nema, internet za pronalaženje ovdje nije od pomoći... Stječe se dojam da je, u poznatom okruženju naglašene estetike kojom odišu mjesta s većinski slovačkim življem, molitvena kuća Presvetog Trojstva, iako (sa)čuvana, prepuštena vremenu koje s njom jednostavno ne računa.

M. Tucakov

Naši gospodarstvenici (CXVII.)

Sestre za šivaćim strojevima

Posudile smo novac kako bismo kupile šivaći stroj. Zapravo, dva smo iznajmili, a jedan kupili * Od rada svojih ruku 2007. godine kupile smo kuću i preuredile je. U jednom momentu smo imali preko 20 radnica

Prije dvadeset godina tri sestre odlučile su okrenuti novu stranicu u životu i ući u svijet samostalnog biznisa. Kroz ova dva desetljeća susretale su se s brojnim izazovima, boljim i lošijim vremenima, ali nikada nisu odustale.

S tri različita prezimena radile su kao jedna. **Ivanka Demo, Ružica Katić** (sada **Kozma**) i **Ljubica Bašić** za naziv firme odabrale su ime dviju baka – Iva. Tako je Samostalna zanatska trgovinska radnja dobila ime *Iva*.

Od minusa do kuće

Kako je ispričala Ružica, koja je po struci konfektionarka, s radnim iskustvom kod privatnika, sestre su radile u 8. martu sve dok nisu odlučile krenuti u nešto sasvim novo.

»Njih dvije su bile udane i odlučile su da ne žele raditi za druge. Nismo imale financijskih sredstava za pokrenuti vlastiti biznis, ali sestre su bile uporne. Govorile su 'Ti imaš znanje, a mi volju'. Tako smo 2002. krenule u ovu životnu

priču. Posudile smo novac kako bismo kupile šivaći stroj. Zapravo, dva smo iznajmili, a jedan kupile – sve od tuđih novaca«, dodaje Ružica i pojašnjava kako su na početku radile u kući kod Ljubice koja je »žrtvovala« jednu sobu, a potom u njevoj garaži.

»Prve dvije godine je bilo jako teško, već smo razmišljale o tome trebamo li odustati? Ima li to što radimo smisla? No, posao je krenuo. Kako se posao širio, tako smo i mi trebale veći prostor. Iznajmili smo kuću koja je preuređena u šivaonu, te smo počele upošljavati radnice. Imale smo zaista puno posla, radile smo od 14 do 16 sati dnevno, ali smo znale za što radimo. Od rada svojih ruku 2007. godine kupile smo kuću i preuredile je. U jednom momentu smo imali preko 20 radnica«, priča Ružica i prisjeća se kako su u to vrijeme krenuli raditi s buticima po Srbiji, a tada je i *Buvljak* (tržnica) dobro radio.

Imale su suradnika iz Pančeva koji je radio veleprodaju i sve što bi one napravile on bi otkupio, te prodavao buticima.

Kvaliteta za domaće i strano tržište

Bilo je to vrijeme kada je u Subotici bilo izuzetno puno šivaona, ali sestre su nekako na vrijeme krenule i već imale svoje mušterije. Imale su (i danas je imaju) svoju robnu marku koju su nazvale *full fill* po kojoj su i poznate, možda i više negoli po nazivu firme.

Puno su radile, a rezultati su bili vidljivi. Bilo je, kako je sugovornica ispričala, mogućnosti za širenje, ulaganje, a posuđeni novac je davno vraćen.

»Ne samo da smo mogle zaraditi i isplatiti plaću radnicama nego smo mogle i nešto stvoriti. Kupile smo kuću koju smo renovirale, stare strojeve mijenjali smo novima... Tehnika i mogućnosti su uznapredovali, pa smo i mi gledale da imamo dobre strojeve i sebi olakšamo rad«, priča Ružica.

Za svoj rad koristile su uvijek kvalitetne materijale od dobavljača koji rade uvoz iz Turske. Uglavnom je to, kako je sugovornica rekla, turski pamuk, jer se od toga najviše šiva.

Kada je *Buvljak* stagnirao, one su se snašle na stranom tržištu. Tako su četiri godine radile za Austrijanca **Mouzera**. Za njega su radile *lohn* poslove, odnosno on je imao svoj materijal i dizajn, a one su krojile, šivale i pakirale gotovu robu, po koju su kamionima dolazili.

»Nikada se nismo puno reklamirale, nekako se proćulo za nas. Ne znam ni sama kako. Kad ljudi dođu i kupe robu za butik, pa budu zadovoljni onda dođu ponovno po istu stvar. Možda nam je to i greška, jer ljudi kažu kupili smo vašu trenirku još prije pet godina... Sad ako pet godina ne kupiš novu trenirku, onda mi baš i nećemo puno raditi«, priča Ružica i dodaje da je kvaliteta itekako bitna.

Zatrpano tržište

Po njenim riječima, posao je počeo jenjavati već prije korone, tijekom koje je nastupila stagnacija svega. Nitko nije radio, a onda su one krenule u priču s maskama.

»Počele smo samo za sebe raditi maske, kada ih nije bilo za kupiti, pa za prijatelje, a onda smo radile maske za strano tržište. Konkretno za Njemačku, za marku *Asics*. Imale smo vanjskog suradnika koji je to plasirao u Njemačkoj. Cijelu koronu smo radile i to nas je spasilo i održalo. To su bile narudžbe po 5-6 tisuća maski. Oni su imali svoje zahtjeve, tisak i svoje tržište. Danas mogu reći da nije bilo tih maski, da bismo teško opstali u tom periodu. Stanje je i sada slabo. Puno je žena, konkretno kod nas, tada ostalo bez posla, a jasno one su otišle ra-

diti onamo gdje im je siguran posao. Tako danas radimo nas dvije sestre i imamo dvije pomoćne radnice. Najstarija sestra Ivanka odlučila je otići raditi u Austriju, a nas dvije smo još tu, te se nadamo da ćemo tako i nastaviti. Voljele bismo ostati ovdje i raditi, bar toliko da možemo nama dvjema osigurati plaću«, priča Ružica i pojašnjava: »Danas su nam svima veliki konkurenti tržni centri. Tamo se sve može kupiti po izuzetno povoljnim cijenama. U kvalitetu neću ulaziti, ali svima nama koji smo u Subotici je jasno i da se *Buvljak* gasi. Puno ljudi odustaje i posustaje. Nekako se još nadamo i vjerujemo da može biti bolje«.

Iz njihove radnje izašli su brojni odjevni predmeti: majice, trenirke, bluze, kaputi, jakne, haljine. sportska oprema... Uz sve to rade i razne druge tekstilne predmete, te opremu za životinje.

»U ovu priču su se, na neki način, uključile i nećake **Sara i Tamara**, koje putem društvenih mreža imaju u ponudi naše proizvode. Tako Sara u ponudi ima povodce i kaputiće za pse, a Tamara fitness opremu. One su mlade i ambiciozne, te prate što zahtijeva tržište. Tako se u našoj radnji šiva zaista svašta. Do sad smo se snalazili, kako na domaćem tako i na stranom tržištu, a kako će biti ubuduće predstoji nam tek vidjeti«, kaže Ružica.

Jasno je svima da su veliki i troškovi održavanja šivaćih strojeva, porezi, doprinosi, ali sestre, sada dvije, ne posustaju.

»Dok god možemo zaraditi neku solidnu plaću, koja je veća nego da radimo za druge, radit ćemo. Vidjet ćemo što će vrijeme donijeti. Ne bježimo niti od manjeg opsega posla, jer iskreno ni ne možemo raditi kao prije dvadeset godina. Iscrpili smo i snagu i ideje, ali zato imamo oko sebe mlađe naraštaje, koji smišljaju i kreiraju, a mi ispunjavamo njihove želje i još uvijek vjerujemo da se i naša želja može ostvariti – da može biti bolje.«

Ž. V.

Avaške godine u Vitezu

VITEZ – Književno-teatarski kružok, koji djeluje pri HKC-u *Bunjevačko kolo* iz Subotice, gostovao je protekloga vikenda na 14. danima hrvatskog teatra u Vitezu, u Bosni i Hercegovini. Kružok je izveo predstavu *Avaške godine* rađenu po istoimenoj poemi **Milovana Mikovića** a u režiji **Nevene Mlinko**.

Domaćin manifestacije bilo je Gradsko kazalište mladih Vitez, koje već od ranije surađuje s dramskim sekcijama i skupinama hrvatskih udruga iz Vojvodine.

»Domaćini su bili odlični, a najjači dojam je da je publika, uz dugi pljesak na kraju, i ustala. Očito da ih je predstava snažno dojmila, budući da su bunjevački govor (na kojem je predstava) slabo razumijeli, ali su zato doživjeli priču i emociju«, kaže redateljica Mlinko.

Nakon Sombora, bilo je ovo drugo gostovanje *Avaških godina*. U planu su i nova gostovanja, u Tavankutu te Zagrebu.

Nastavak suradnje s ICARUS-om

SUBOTICA – S novim aktivnostima i projektima ICARUS Hrvatska te suradnjom i umrežavanjem upoznala je djelatnike ZKVH-a **Vlatka Lemić**, predsjednica ove organizacije prigodom nedavnog posjeta Zavodu. Ravnatelj Zavoda **Tomislav Žigmanov** zahvalio je na dugogodišnjoj suradnji koja je, kako kaže, urodila kvalitetnim projektima poput topoteke *Baština Hrvata u Srbiji* koju vodi tajnik Zavoda **Josip Bako**.

Ovom je prigodom bilo riječi i o suradnji na podizanju svijesti o kulturnoj baštini i njezinom istraživanju, o razmjeni dobrih praksi u prezentaciji kulturne baštine te o razvoju novih edukacijskih modela i digitalnih baštinskih sadržaja. Do sada su određeni sadržaji zastupljeni na mrežnoj stranici ZKVH-a već ušli na platformu *znameniti.hr*, a cilj je proširiti ove sadržaje. Stručna suradnica Zavoda **Katarina Čeliković** predstavila je izazove s kojima se Zavod suočava u obradi knjižne i arhivske građe, u čemu će se suradnja intenzivirati.

250 godina golubinačke župe

GOLUBINCI – Župa sv. Jurja, mučenika u Golubincima proslavit će iduće subote, 15. listopada, 250 godina od svoje uspostave. Svečano liturgijsko slavlje s početkom u 11 sati predvodit će u zajedništvu sa svećenicima Srijemske i drugih (nad)biskupija srijemski biskup mons. **Đuro Gašparović**.

Misnom slavlju prethodit će svečana akademija koju organizira HKPD *Tomislav* u suradnji sa župnikom vlč. **Zdravkom Čabracem**. Akademija će biti održana u pastoralnom centru župe u utorak, 11. listopada, s početkom u 19 sati, a predavač će biti vlč. **Marko Kljajić**.

Festival tradicijskog pjevanja u Subotici

SUBOTICA – HKC *Bunjevačko kolo* iz Subotice organizira 5. međunarodni festival tradicijskog pjevanja koji će biti održan u subotu, 15. listopada, u svečanoj dvorani Centra, s početkom u 18 sati. Sudionici festivala dolaze iz Srbije i Hrvatske: ŽPG *Banija*, Prigrevica, MPS *Ornice* i ŽPS *Ivankovke*, pri KUD-u *Ivan Goran Kovačić*, Ivankovo, ŽPS i MPS KUD-a *Šokadija*, Stari Mikanovci, ŽPS *Prelje*, Subotica, ŽPG Škola srpskog i balkanskog tradicionalnog pevanja *Bojane Nikolić*, Beograd, ŽPG i MPG KUD-a *Batajnica*, Batajnica, ZUG *Čiro Lička Kaldma – Drvar*, Beograd, ŽPG Udruga *Šokačka grana*, Osijek. Festival će otvoriti prošlogodišnji pobjednici, ŽPG Udruga *Šokačka grana* iz Osijeka.

Stručni žiri će sačinjavati: **Kristina Planjanin-Simić**, profesorica strukovnih studija na Visokoj školi strukovnih studija za obrazovanje vaspitača u Kikindi, **Mirjana Raić-Tepić**, nastavnica u baletskoj školi u Novom Sadu i **Tamara Štricki-Seg**, nastavnica u Glazbenoj školi u Subotici.

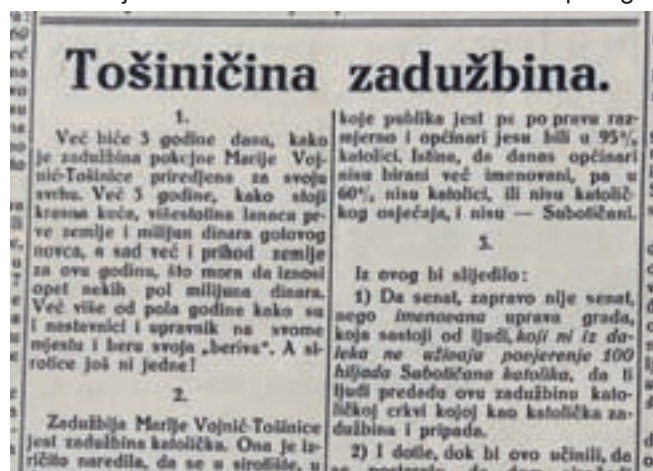
Ulaz je besplatan. Pokrovitelji festivala su Središnji državni ured za Hrvate izvan Hrvatske, Grad Subotica, Pokrajinsko taništvo za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama, Pokrajinsko taništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice i Hrvatsko nacionalno vijeće.

Pobjede Đure Stantića, komemoracija Aleksi Kokiću

1. listopada 1901. — *Neven* piše da je **Đuro Stantić** pobijedio u Pragu 1. rujna u natjecanju u pješačenju. Prešao je 24 km za dva sata i 24 minute te je okičen zlatnom kolajnom. U Berlinu je također pobijedio u istoj disciplini svoje protivnike Engleze, Nizozemce, Pruse i Ruse. »Do polak puta uzastopce hodahu junaci, ali posle petsatnoga hoda počеше Gjurini drugovi sustajati, a naš Gjuro srično i slavno dodje do mete (finiša) učiniv put od 75 kil. duljine za 8 sati i 42 minuta«, piše *Neven*.

2. listopada 1926. — *Hrvatske novine* pišu da u zadužbini **Marije Vojnić Tošnice** nema nijedne pitomice tri godine otkako je ovaj zavod za zbrinjavanje katoličkih djevojaka bez roditelja iz Subotice i okolice otvoren i više od pola go-

dine od kako su postavljeni i nastavnici i upravnik. Kada je Tošiničina povjerila izvršenje svoje oporuke senatu grada Subotice, ovaj je 95% bio sastavljen od katolika. Poslije rata, općinari nisu birani nego imenovani. Posljedično, »u 60% nisu katolici, ili nisu katoličkog osjećaja«. List poziva velikog župana **Dragoslava Đorđevića**, koji se predstavlja kao »prijatelj Bunjevaca«, »neka nam ne iskazuje nikakove ljubavi ni voljenja, neka nam samo učini za pravo: neka dade nama što je naše«.

3. listopada 1940. — *Hrvatski dnevnik* piše da Hrvatska kulturna zajednica u Subotici drži 6. listopada u Gradskom kazalištu komemoraciju za prerano preminulog svećenika, pjesnika i filozofa **Aleksu Kokića**. Piše da je pokojnik bio »najjači čovjek na kulturno-prosvjetnom polju mlađe bunjevačko-hrvatske generacije u Subotici«. U programu komemoracije sudjeluju pjevačice, solistice HPD-a *Neven (Marija i Ana Skenderović)*. Prije komemoracije, u crkvi Subotičke matice bit će služena sv. misa. Čist prihod od ulaznica namijenjen je siromašnim đacima srednjih škola u Subotici i to bunjevačkim Hrvatima.

4. listopada 1913. — *Neven* donosi uvodnik **Paje Kujundžića**, župnika sv. Jurja, gdje ovaj obrazlaže zašto se kandidira za općinara u II. kotaru u Subotici. Ukazuje na nepravednu upravu i loše gazdovanje gradonačelnika **Karolya**

Bíroa. »Na toliko je okružena današnja zemaljska vlada nedostojnim dilima i namirama prvaka svojih, da nas je stid i sramota da taki ljudi vladaju s nama«, piše, među ostalim, Kujundžić.

5. listopada 1917. — Zagrebačke *Novine* pišu da im je jedan časnik pisao: »Ja živim 17 godina u Mađarskoj i dolazio sam često u dodir s Bunjevcima i Šokcima. Kad sam upitao bilo muško ili žensko, koje je narodnosti, odgovoriše mi uvijek: 'Ja sam Hrvat ili Hrvatica'«.

6. listopada 1940. — *Hrvatski dnevnik* piše da se subotički općinski komesar **Ladislav Lipozenčić** nalazi već šest mjeseci u ostavci. Međutim, otišao je u Beograd radi odobrenja proračuna za 1940.-1941. Lipozenčić zbog ostavke nije donio ranije proračun nego je govorio: »Neka ga done su Mačekovcu, kad dođu na vlast«.

7. listopada 1934. — *Subotičke novine* pišu da je 22. rujna održana posljednja izvanredna sjednica proširenog senata slobodnog kraljevskog grada Subotice. Narodni zastupnik **Mirko Ivković Ivandekić** je naglasio da Subotica gubitkom naslova »sl. kr. grad« ništa nije izgubila. Na sjednici je odlučeno da se ministarstvu poljoprivrede uloži prosvjed protiv oduzimanja gradskog posjeda u agrarne svrhe. Prosvjed je obrazložen time da Subotica »ima mnogo ustanova koje mora izdržavati, ima mnoge i teške dužnosti, pa se prema tome njen posjed ne smije izravnati sa posjedom običnoga sela«.

Izložba u Srijemskoj Mitrovici: 150 godina od rođenja Roberta Frangeša-Mihanovića

Utemeljitelj modernoga hrvatskoga kiparstva

Najmonumentalnije i vjerojatno najpoznatije Frangešovo djelo jest konjanička skulptura kralja Tomislava u Zagrebu

Malo je poznato da je poznati hrvatski kipar **Robert Frangeš-Mihanović** (1872. – 1940.) podrijetlom iz Srijemske Mitrovice, gdje je rođen 2. listopada 1872., odnosno prije 150 godina. Povodom ove obljetnice Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata prisjetio se ovog velikana, priredivši izložbu u njegovu čast, i to u njegovom rodnom gradu, u mitrovačkom Muzeju Srema.

Virtuoz u bronci

Izložbu čine fotografije tridesetak Frangešovih djela koja se čuvaju u Nacionalnom muzeju moderne umjetnosti u Zagrebu. Fotografije je snimio **Goran Vranić**, a autorica koncepcije postava je **Tatijana Garelić**, voditeljica zbirke skulptura NMMU-a, koja je i otvorila izložbu.

»Muzej skrbi o više od 80 djela Frangeša Mihanovića nastalih u razdoblju od kraja 19. stoljeća, dakle od studentskih ostvarenja do vrijednih djela hrvatske moderne, zaključno s djelima koja su nastala pred sam kraj umjetnikova života. Od toga je tridesetak skulptura salonskog formata, od *Svetog Dominika* rađenog u kararskom mra-

moru do remek djela, glave *Filozofa*. Tu je i poprsje njegove majke. Frangeš-Mihanović ponajprije je prepoznat kao virtuoz u bronci. Poznat je i po medaljama i plaketama, važan je njegov prinos razvoju medaljarstva ne samo u hrvatskom nego i u europskom prostoru. Naročito je radio tada popularne motive seljaka, minuciozno u maloj plastici. U svojem umjetničkom razvoju prešao je faze od akademizma, simbolizma do modernizma, odnosno najranijih ostvarenja impresionizma u hrvatskom kiparstvu. Kasnije je ostvario vlastiti izraz u slobodnoj realističkoj modelaciji likova«, rekla je Garelić.

Najmonumentalnije i vjerojatno najpoznatije Frangešovo djelo jest konjanička skulptura kralja **Tomislava** u Zagrebu. Radio ju je dugo, od 1928. do 1935., a postavljena je tek 1947. godine.

Rad na akademiji

Osim što je bio utemeljitelj modernoga hrvatskoga kiparstva, Frangeš je ujedno bio jedan od utemeljitelja umjetničke akademije u Zagrebu 1907. (danas Akade-

mija likovnih umjetnosti) te ujedno i njezin prvi upravitelj. O značaju njegova rada na akademiji govorila je **Ariana Novina**, voditeljica Arhiva ALU-a. Kako je istaknula, Frangeš je bio i jedan od prvih profesora na akademiji, predavao je više predmeta: modeliranje, anatomiju... Prepoznao je važnost osnutka lijevaonice umjetnina pri Akademiji (1908.), te tako počinje odljev brončane skulpture na tim prostorima. Zaslužan je i što je ukazao na važnost male plastike i medaljarstva na akademiji. Na akademiji je predavao duže od trideset godina, odgojivši, kako je Novina ukazala, generacije uspješnih umjetnika.

Kada je u pitanje školovanje, Frangeš-Mihanović završio je Obrtnu školu u Zagrebu 1889., školovanje je nastavio u Beču na Umjetničko-obrtnoj školi 1889. – 1894., a potom na Umjetničkoj akademiji 1894./95. Usavršavao se u Parizu 1900./01. a zanimljivo je da se tamo družio s **Rodinom** i **Rossom**. Jedan je od osnivača Društva hrvatskih umjetnika (1897.) i njegov tajnik. Također, bio je član JAZU (danas HAZU), Srpske kraljevske akademije (danas SANU) i Akademije znanosti i umjetnosti u Pragu.

Osoba koja povezuje

U ime Muzeja Srema prigodom otvorenja obratio se ravnatelj **Andrija Popović**, a u ime ZKVH-a ravnatelj **Tomislav Žigmanov**. Kako su ocijenili, Frangeš je primjer osobe

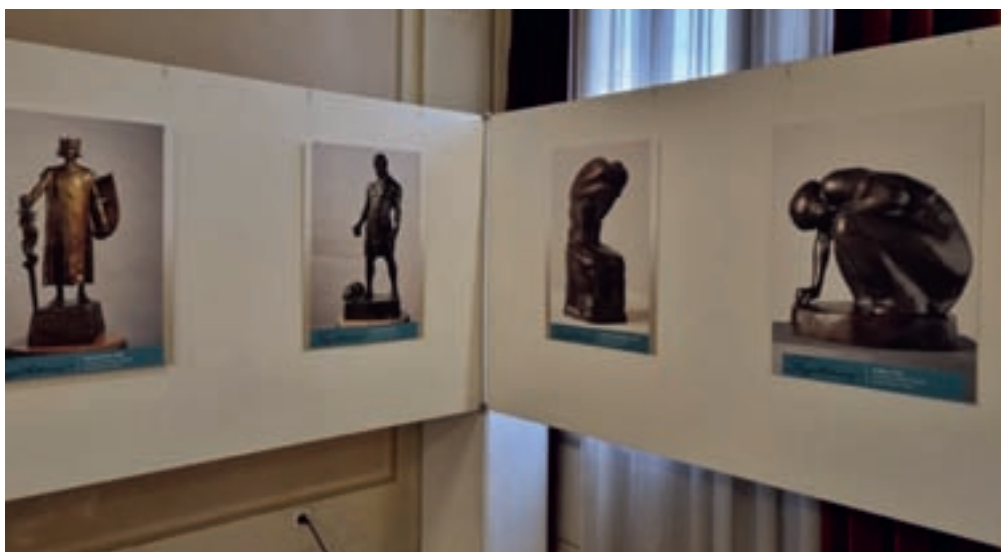

koja povezuje hrvatski i srpski kulturni prostor, a priređivanje ove izložbe pokazatelj je multikulturalnih politika u Vojvodini.

»Mislimo da lokalnoj zajednici može biti na ponos to što je ovdje rođena jedna takva osoba kao što je Frangeš Mihanović. Treba napomenuti da je on od 1929. bio dopisni član Srpske kraljevske akademije, kasnijeg SANU-a, da je imao pozitivno priznanje jedne od najmjeritornijih institucija u Srbiji. Unatoč brojnim izazovima u aktualnim hrvatsko-srpskim odnosima, želimo istaknuti činjenicu da je daleko veći broj Hrvata bio u funkciji spajanja i međusobnog obogaćivanja negoli činjenja razdora«, kazao je Žigmanov.

Otvorenju su, među ostalim, nazočili i predstavnici lokalne samouprave, HNV-a, NIU *Hrvatska riječ* i Katoličke crkve. Izložba u Srijemskoj Mitrovici, koja se može pogledati do 17. listopada, realizirana je u okviru projekta *Godine novog preporoda* kojim se ukazuje na značajne osobe i događaje vezane uz Hrvate u Vojvodini.

D. B. P.

Likovna kolonija u Bezdanu

Prirodni okoliš kao inspiracija

Hrvatska udruga *Bezdanska marina* od 2019. organizira likovnu koloniju u Bezdanu. Četvrti saziv održan je protekloga vikenda, u subotu, 1. listopada, a mjesto okupljanja ponovno je bila Ekološka učionica *Baračka*, prirodni ambijent okružen vodom i šumom. Sudjelovalo je 13 slikara iz Srbije (Sombora, Subotice, Vrbasa, Slankamena, Monoštor, Bezdana) i jedan iz Hrvatske (Batina).

Nastali su brojni pejzaži, »mrtve prirode«, ali i slike s motivima gradova (poput Starog mosta u Mostaru) i sela. Kako ističe predsjednica udruge *Bezdanska marina* **Vesna Zelenika**, bila je ovo prigoda i za druženje, te razmjenu iskustava među sudionicima. Ponovni susret planira se iduće godine.

Održavanje kolonije podržali su Grad Sombor, Pokrajinsko tajništvo za kulturu i informiranje, HNV i Središnji državni ured za Hrvate izvan RH.

H. R.

UBH *Dužijanca*

Risari dobri i u berbi kukuruza

Risari Udruge bunjevačkih Hrvata *Dužijanca* već godinama unazad aktivno sudjeluju na manifestacijama branja kukuruza, gdje se svake godine vrte s nekoliko osvojenih nagrada. Tako su proteklog vikenda (1. listopada) gostovali u Crnoj Bari, gdje je ujedno proslavljen i dan sela. Po riječima **Marije Kujundžić**, koja je i ovoga puta okupila *risare*, natjecanje u branju kukuruza je bilo teže nego ikada, ne zbog teškog posla nego zbog činjenice da kukuruzi ove godine nisu nikako rodili i da ih gotovo nema. Organizatori su dodatno organizirali natjecanja poput ubacivanja kukuruza u *košareve*, traženje istih u džakovima, te brojne druge aktivnosti, među kojima je bilo i natjecanje u kvaliteti rakije.

Risari su se i ovoga puta pokazali u najboljem svjetlu, te su u berbi kukuruza osvojili prvo i treće mjesto, dok je drugo mjesto osvojila ekipa iz Novog Orahova.

Već sljedećeg vikenda (15. listopada) *risari* odlaze na novu manifestaciju, no ovoga puta u Novo Orahovo. U ovome mjestu godinama se također organizira natjecanje u branju kukuruza, ali kako su organizatori najavili ove

godine iz poznatih razloga branje će biti revijalnog karaktera, ali će se manifestacija, kako bi sačuvala kontinuitet, održati.

»Svi oni dolaze redovito kod nas na *Takmičenje risara* i ovo je naš uzvratni posjet. Iako neće biti natjecanja, te će ljudi iskoristiti ovu priliku za zabavu i druženje«, kaže Marija Kujundžić.

Ž. V.

U Subotici otvorena izložba *Panon i Ja* Josipe Križanović

Originalne panonske kompozicije

U Galeriji Otvorenog sveučilišta u Subotici 3. listopada otvorena je izložba slika **Josipe Križanović**, naslovljena *Panon i Ja*. U pitanju su djela trećeg tematskog ciklusa u radu ove autorice koja ovom izložbom ujedno obilježava i dvadeset godina slikarskoga rada.

Etno elementi

Na otvorenju izložbe, slikar **Sándor Kerekes** rekao je kako poznaje slike Josipe Križanović dugi niz godina.

»Umjetnost je pravo čudo, jer stvaramo čuda od neviđenog do viđenog. Josipa je prešla put dug dvadeset godina stvaralačkog rada. Interesantno je da Josipa povezuje etno elemente ovog podneblja u originalne kompozicije svojih radova. Ona elemente figurativnosti slikarstva unosi u pejzaže, gdje njene figure postaju jedna cjelina samoga pejzaža. Dakle, figure i pejzaž sklopljeni su u kompoziciju, gdje figure, portreti govore jasnim jezikom, o našim oranicama, o našem podneblju i kulturi. Izložene su ovdje i apstraktne slike koje ukazuju na to da Josipa vidi i iza horizonta. Vidimo apstraktne slike u slikama, a te slike daju cjelinu pojedinačnim slikama. Majstorski su to izvedeni slikarski radovi, a sada neka pričaju same slike«, rekao je Kerekes.

Akcentacija dijelova slike

Josipa Križanović zahvalila se svima pojedinačno na doprinosu ovoj izložbi i pratećem katalogu te otvorila izložbu. U katalogu ove izložbe o slikarskom radu Josipe Križanović pisali su **György Boros**, **Antun Rudinski**, **Dragutin Handanović** i **Rade Milosavljević**, fotografije je uradila **Kristina Matković**, a grafičku pripremu **Ivana Piuković**.

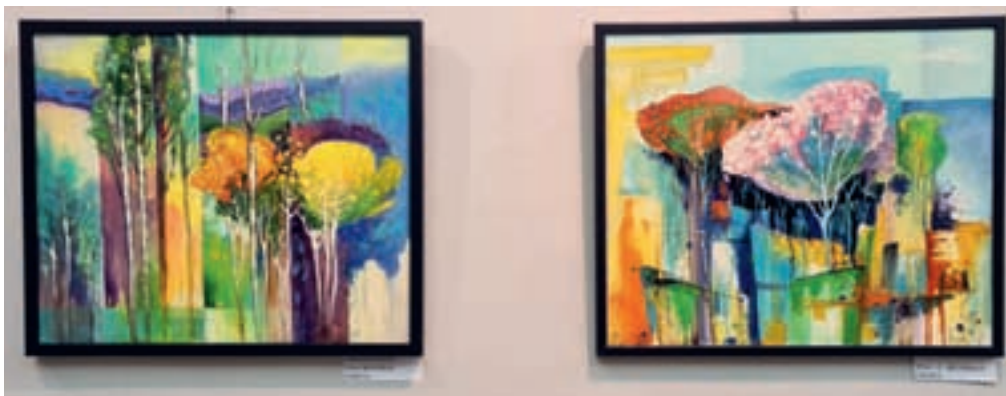
»Među pejzažima Panonije Josipa Križanović izdvaja se osebujnošću vlastitog i prepoznatljivog kolorita, prezentacijom prostiranja, s akcentuacijom pojedinih dijelova slike, nerijetko i misaonim dodatkom simbola. U opusu slika s tematikom simbolizma posebno se izdvajaju njih nekoliko. Zsigurno je najkompleksnija, ali i najimpresivnija iz ovog ciklusa slika *Dužijanca*, koja svojom naracijom kazuje sve o prastarom običaju puka. Žitno polje, risari i risaruše, njihova matična crkva sv. Roka u Keru, čiji nikad zaboravljeni

župnik **Blaško Rajić**, rodonačelnik ovog pučkog običaja, svojim uvijek strogim pogledom kao da nadzire njegovo trajanje – darivanje i zahvalnost na plodovima zemlje Bogu«, napisao je, među ostalim, u katalogu subotički arhitekt Antun Rudinski.

Na otvorenju izložbe nastupio je Josipin sin, pjevač **Marko Križanović** uz pratnju pijanista **Sándora Kolompára**. Izložba će biti otvorena do 16. listopada.

Z. Sarić

Dijecezanski upravitelj Subotičke biskupije mons. Ferenc Fazekas

Privremene ovlasti i dužnosti

Premunićem biskupa mons. **Slavka Večerina** Subotička biskupija ostala je bez pastira, te je za privremenog dijecezanskog upravitelja izabran dotadašnji generalni vikar biskupije mons. **Ferenc Fazekas**, župnik župe sv. Jurja u Subotici.

Zbor savjetnika biskupije, kojeg čini osam svećenika koje je izabrao još pokojni biskup Večerin, sastao se 29. kolovoza kako bi među sobom izabrali privremenog upravitelja. Na njima je tada bila uprava biskupije i dužni su bili sastati se u roku od osam dana od preminuća biskupa i donijeti odluku. Izbor je pao na mons. Fazekasa koji je ovu dužnost prihvatio.

»Izabran sam na ovu službu, možda iz poštovanja prema našem biskupu koji me je imenovao generalnim vikarom biskupije. Osjetio sam da mi je to dužnost u ovim teškim trenucima, ali isto tako da je to moj čin poštovanja biskupa Večerina, koji mi je bio dugogodišnji prijatelj. Znao sam njegov stil i stavove, pa sam osjetio da mogu nastaviti tamo gdje je on stao«, kaže mons. Fazekas i pojašnjava kako je na ovo mjesto mogao biti izabran bilo

koji svećenik, pomoćni biskup ili biskup u mirovini.

Zbor savjetnika, na čelu s upraviteljem, imao je obvezu organizirati ukop i sve potrebno, dočekati nadbiskupe, biskupe i svećenike. Kako nam je protumačio mons. Fazekas, upravo radi toga je važno izabrati dijecezanskog upravitelja prije sprovođa. Ova služba slična je kao i biskupska, ali upravitelj nema te ovlasti.

»Osnovna zadaća upravitelja je biskupiju očuvati u cjelini. One goruće probleme, dopise, molbe i administrativne stvari mora rješavati, a svi veći pothvati mu nisu dozvoljeni, nego treba poštivati postavljeno. U tom duhu treba raditi. Upravitelj može po potrebi premještati mlađe svećenike koji su na službi župnog vikara, ali župnika ne smije. Neki kažu, tek za godinu dana, ali se nadam da neću biti godinu dana upravitelj nego da će do tada biti imenovan novi biskup. Neke stvari koje su strogo vezane za biskupski red, kao što su blagoslov crkve, ulja, zvona, ređenje svećenika i druge nije moguće obavljati. Ako u biskupiji ima neki veći problem, onda se to rješava u zajedništvu sa Zborom savjetnika biskupije i donosi se zajednička odluka«, pojašnjava mons. Fazekas.

Prije dvije godine svjedočili smo imenovanje biskupa i njegovom svečanom ređenju. Tada nitko nije pomislio da će se Subotička biskupija ponovno naći pred procesom izbora, te kasnije i imenovanja novog biskupa. Prošloga mjeseca papa **Franjo** je za novog apostolskog nuncija u Srbiji imenovao mons. **Santa Rocco Gangemija**, naslovnog nadbiskupa Umbriatika što je prvi korak u pokretanju postupka za izbor, odnosno imenovanje biskupa.

»Nuncij je važna osoba u procesu izbora novog biskupa, zapravo on koordinira ovim procesom. On u Srbiju dolazi narednog mjeseca iz Salvadora i u nekom narednom periodu Nuncijatura će kontaktirati svećenike i čuti njihova mišljenja. Sve se odvija u tajnosti. Nitko ne zna koji će svećenik biti pitan, a koji ne. Pitani svećenici mo-

Misa zadušnica

Misa zadušnica povodom šest tjedana od preminuća pokojnog biskupa Večerina bit će služena u subotičkoj katedrali sv. Terezije Avilske u nedjelju 9. listopada u 18 sati.

Ustrajnost i zahvalnost

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

raju predati pismeno tri kandidata koje bi smatrali sposobnim i časnim biti na mjestu biskupa. To trebaju kratko obrazložiti. Nakon analize i razgovora nuncijatura daje prijedlog Svetom Ocu. U tom procesu će se za mišljenje pitati i Vlada Srbije, tako da će tu biti i diplomatskih dopisivanja. Tu se misli prvenstveno na pitanje je li kandidat pogodan za društvo u cjelini. Sve to može trajati više mjeseci, ali ovisi... Možda već imaju uvid od prije dvije godine, ali to zaista ništa ne možemo znati. To je proces koji mora proći«, pojasnio je upravitelj biskupije.

Također, ovom prilikom mons. Fazekas je pojasnio kako postoje i određeni uvjeti prilikom imenovanja. Budući da je Subotička biskupija višejezična, onda je potrebno da budući biskup zna barem mađarski i hrvatski jezik (što znaju gotovo svi svećenici). Po zakonu kandidat mora imati najmanje 35 godina, ali kako je sugovornik rekao to se u praksi rijetko događa. Naime, papa Franjo ne želi biskupom imenovati nikoga tko je mlađi od 50 godina, jer smatra da je za obnašanje ove dužnosti potrebno iskustvo. Mlađi svećenik može biti imenovan jedino pomoćnim biskupom. Ono što je mons. Fazekas također napomenuo jest da se ne gleda nacionalnost, nego je li taj svećenik dobar za svoj narod, za svećenike, za vjernike.

Svjesni smo da je to proces koji se mora obaviti, ali mons. Fazekas je bio iskren i rekao »Ne možemo očekivati biskupa u skorije vrijeme. Kada bi bili veliki optimisti možda bi mogli razmišljati o imenovanju biskupa početkom naredne godine, ali i to je veliko možda. Izabrati privremenog upravitelja je bila naša stvar, ali tu je više čimbenika i uvjeta, pa je potrebno i više vremena.«

Mons. Fazekas je župnik u župi sv. Jurja u Subotici i kako je rekao trudi se vikendom, pa kad je moguće i radnim danom biti sa svojim vjernicima, a njemu u ispomoć je došao župni vikar vlč. **Tomislav Vojnić Mijatov** kako župna zajednica ne bi bila uskraćena u duhovnom životu.

Ovom prilikom dijecezanski upravitelj mons. Ferenc Fazekas pozvao je vjernike da mole za izbor biskupa kako bi Subotička biskupija dobila dobrog pastira.

Ž. V.

U liturgiji riječi dvadeset i osme nedjelje kroz godinu možemo izvući dvije važne poruke: vjera zahtijeva ustrajnost i izdržljivost, te vjernik treba biti zahvalan svome Gospodinu. Ponekad smo u obje ove stvari kao vjernici slabi, te one za nas predstavljaju kamen spoticanja. Stoga je potrebna veća pozornost i trud da budemo ustrajni vjernici koji se ne boje, te budemo oni koji ne zaboravljaju na Boga u trenucima kada se trebaju zahvaliti.

Trpljenje za evanđelje

Pavao u poslanici Timoteju spominje kako se nalazi u okovima zbog evanđelja. No, on se ne žali, njegove patnje za Božju riječ trebaju biti poticaj svima koji trpe nevolje da ustraju, jer njihove nevolje ne mogu zaustaviti širenje evanđelja, jer »riječ Božja nije okovana« (2 Tim 2,9). Pavao spominje da trpi kao zločinac, a tako su trpjeli u prvim vremenima mnogi kršćani. Zatvarani su, proganjani, mučeni i ubijani poput zločinaca. Ali, to nije zaustavilo širenje evanđelja, njihova prolivena krv bila je sjeme iz kojeg su nicali novi kršćani. U vrijeme najvećih progona kršćanstvo se nezaustavljivo širilo Rimskim carstvom. I danas kao svjedoci Božje riječi bit ćemo izloženi mnogim neugodnim situacijama, trpjet ćemo jer smo Kristovi učenici. No, naša patnja kao svjedoka evanđelja neće ostati bez ploda. Ona je svjedočanstvo mnogima, osobito onima koji nas izlažu trpljenju. U patnji najviše svjedočimo, više nego riječju, iza koje nužno ne stoji uvijek djelo. No, ustrajnost je plod snažne vjere koja ne može posustati pred teškim situacijama. Tamo gdje vjera šuti u trenutku opasnosti znači da je toliko slaba, te ne može izdržati kušnju.

Pavao u nastavku poručuje: »Ako s njime umrijesmo, s njime ćemo i živjeti. Ako ustrajemo, s njime ćemo

i kraljevati. Ako ga zaniječemo, i on će zanijekati nas« (2 Tim 2,12). Poruka je jasna: Krist nagrađuje onoga tko mu ostane vjeran unatoč okolnostima. U ovome životu nas iskušava različitim situacijama, a u vječnosti će nas nagraditi za našu ustrajnost i požrtvornost. Tko se odrekne Krista na ovome svijetu zbog prolaznih zadovoljstava čemu se može nadati u vječnosti? A čovjek je za vječnost stvoren, ovdje je samo u prolazu, te tako treba i živjeti.

Uvijek zahvaljivati

Lukino evanđelje koje čitamo ove nedjelje, govori o zahvalnosti (usp. Lk 17, 11-19). Isusa je deset gubavaca molilo za ozdravljenje i on ih je uslišao, a samo se jedan došao zahvaliti, i to stranac, Samaritanac. Pitamo li se nekad koliko smo zahvalni. Naše molitve Bogu najčešće su prošnje. Mnogo nam toga treba, teško nam je u ovome životu pa tražimo pomoć i zaštitu. Bog nas mnogo puta uslišava, a često nas blagoslovi i onim što nismo tražili. No, rijetko se zahvaljujemo. Čovjek nekako na Boga najviše misli kada je u nevolji, tada traži, moli, zavjetuje se. A kada nevolja prođe ili ako je ni ne bude, čovjek često živi misleći da se sve što prima podrazumijeva. Zaboravlja da je sve što ima Božji dar, pa i sam život koji živi. Bog želi da se molimo i s njim komuniciramo i onda kada mislimo da sve imamo i ne moramo ništa tražiti. Tada je potrebno zahvaljivati. Pa i onda kada nam je teško treba zahvaljivati, jer smo i tada obasuti brojnim blagoslovima. Najveći blagoslov i dar od Boga je vjera koja nas vodi bliže k njemu i činjenica da smo odgajani kao kršćani, te smo od malena njegova djeca, dio njegova naroda, Crkve. Zato nikada ne smijemo zaboraviti Bogu zahvaljivati za sve milosti koje nam je dao.

Milijuni uboda iglom

Krčka kotiga iz ruku bereške majstorice

je gotovo sasvim nestala na otoku Krku. Jedan sačuvani primjerak s Krka, ali s vidljivim tragovima vremena i korištenja, star 150 godina, stigao je preko Zagreba do Berega. Do radionice **Marije Ivošev**, koja je po originalnom komadu uradila repliku kotige.

Trajavao je taj posao tri mjeseca, jer se sve radi ručno, od krojenja kože do našivanja aplikacije od kože. Dan prije nego je **Krunoslav Šokac** iz *Lada*, koje je i naručilo izradu, trebao preuzeti kotigu imali smo privilegiju vidjeti što je to Marija uradila.

U ovom slučaju moglo bi se doslovce reći kako se dobar glas daleko čuje, jer je glas o Marijinom umijeću izrade replika starih komada nošnje od kože s vezom i aplikacijama stigao i do Zagreba i *Lada*. Toliko je taj glas bio dobar da su joj iz *Lada* povjerovali izradu replike kotige – nošnje s otoka Krka. Pravi posao za Mariju, jer je nošnja izrađena od kože i krzna, s našivenim aplikacijama od kože.

»Kada sam vidjela fotografiju, iznenađena sam se kako je suknja bogato nabrana u struku, a krznom iznutra. Nisam se posla htjela prihvatiti samo na osnovu fotografije, pa smo se našli na pola puta od Zagreba do Berega, i vidim stvarno koža s krznom. I prihvatila sam se posla.

Kotiga je suknja od štavljenih janjećih ili ovčjih kožica, s runom okrenutim prema tijelu. Na spoju kožica ukrašena je tankim vrpčama u raznim bojama. Gornji dio, iznad pasa, našiven je na suknju. Kotiga je imala veliku vrijednost u prošlosti, a danas pogotovo, jer

Tri mjeseca je trajalo i na kraju – zadovoljna sam«, priča Marija.

Kaže, komad čiju je vjernu kopiju trebala uraditi nije bio u idealnom stanju, ali ipak je bio dovoljno očuvan da bi se vidjela vrsta materijala i ono najbitnije: tehnika kojom je rađeno.

»Što se materijala tiče, morala sam poručiti specifičnu kožu. To je izuzetno tanka janjeća koža, s malo rjeđim

krznom da bi se suknja mogla nabrati i lijepo stajati. Kožu sam nabavila u poduzeću iz Zaječara s kojim dugo surađujem i oni su uspjeli naći kožu kakvu sam tražila. Zamislite: suknja je dolje u obujmu četiri metra, a u struku 73 centimetra i to se mora nabrati i ručno ušiti. Za suknju je utrošeno devet janjećih koža, za gornji dio koji je od kože bez krzna trebale su dvije kože«, pojašnjava Marija.

Za razliku od šokačke nošnje, gdje su kožni komadi s bogatim vezom, ovdje nije bilo veza na koži, ali su se trebale uraditi aplikacije od kože na koži. I to sve ručno na nekoliko slojeva.

»Radila sam svakoga dana, tri mjeseca. Sjedim, držim u krilu i šijem. Osnova je nefarbana koža, a detalji su u dvije boje. Bio je to izazov za mene zato što je nešto drugačije od onoga što sam do sada radila. Iskreno, malo mi je čudno kako krzno u nošnji s Krka«, kaže Marija.

Vidjeli smo kako izgleda gotova kotiga, ali nas je interesirao i sam postupak rada. Početak su kvalitetni komadi kože. A što s njima?

»Prvo sam iskrojila kožu za suknju, zatim za gornji dio. Sljedeći korak bio je našivanje gornjeg dijela na suknju, nabiranje u struku. Četiri puta sam nabirala. Kako nabirem, konac pukne, pa onda ponovo s debljim koncem i tek iz četvrtog puta konac je bio dovoljno jak da drži nabore kože. Sve aplikacije su iskrojene i ručno našivene. To je nekoliko milijuna uboda igle, kroz kožu, kroz nekoliko slojeva da bi se dobio krajnji izgled«, priča Marija dok s ponosom pokazuje original i repliku koju je uradila.

Dan nakon našeg razgovora Krunoslav Šokac iz Lada preuzeo je kotigu, a Marija je već u novim projektima, jer je čeka izrada šokačkog kožuva, od kože s bogatim vezom, koji je naručen iz Mađarske.

Z. V.

 Detalj s kotige stare 150 godina

Ćakić

Upravni odbor grada Subotice 11. listopada 1923. održao je redovnu sjednicu. Jedna od točaka dnevnog reda su bili oni gradski činovnici »koji su pri izborima (18. III. 1923. – primj. V. N.) odrekli poslušnost, nisu htjeli vršiti svoju dužnost i time gotovo onemogućili provođenje izbora«. U prijevodu, nisu se stavili na raspolaganje Narodnoj radikalnoj stranci, koja je monopolizirala gradsku upravu za svoje stranačke potrebe. Otpušteni su, među inim: **Gavro Čović** (1896. – 1945.), **Remija Miljački** (1896. – 1963.), **Andrija Kujundžić** (1899. – 1970.), **Andrija Ćakić** (1897. – 1979.) i **Andrija Mazić** (1897. – 1966.). Radikalno glasilo *Zemljodilac* od 19. X. 1923. o ovoj je politički motiviranoj čistki cinično pisalo: »Da nije bilo okorelih zlobnjaka kao što je vodstvo stranke **Blaška Rajića**, dra **Franja Sudarevića** i **Lajče Budanović**, oni ne bi stradali, nego bi savjesno vršili svoju dužnost i ne bi uveli parizanstvo u svoje činovničko poslovanje. Žrtve su ovih okorelih tipova mračnog jezuitizma«.

Inače, otpušteni činovnici u povijesti su ostali upamćeni po tome što su nakon obrazovanja Narodnog vijeća Hrvata i Srba 10. studenoga 1918. očitovali na ulicama Subotice svoja nacionalna osjećanja, tako što su izvjesili hrvatsku zastavu na toranj Gradske kuće. Ovi mladi ljudi, rođeni uglavnom u drugoj polovici 1890-ih, igrali su vidnu ulogu u preuređenju prilika u Subotici, bilo kao članovi Narodne garde ili gradski činovnici. Nažalost, nisu dugo uživali u plodovima »pobjede«, kao što se vidi iz gornjeg priloženog.

Žrtva poremećenih vrijednosti

Centralističke radikalske vlasti su nakon neuspjeha da pridobiju vođe Hrvata (**Blaška Rajića** i **Vranju Sudarevića**) početkom 1920. zaigrale na kartu kompromisa s mađarskim snagama, istim onima koji su prije samo nekoliko godina jasno i glasno očitovali svoje stavove o Kraljevini SHS. Na položaj smijenjenog gradonačelnika **Sudarevića**, koji je izgubio »povjerenje« jer je otvoreno surađivao s Bunjevačko-šokačkom strankom, na gradonačelnički položaj je uoči izbora 1920. doveden **Andrija Pletikosić**, bivši član Neodvišnjačke stranke, koju interesi narodnosti (manjina) nisu interesirali. Pletikosić je gonio sve one Bunjevce koji su imali trunku nacionalnog dostojanstva i poštenja. Jedna od žrtava bio je i Ćakić koji se, poput svojih vršnjaka, nije »snalazio« u svijetu izopačenih vrijednosti, gdje su interesi jedne stranke (NRS) preči od bilo koje druge vrijednosti. Nije poznato je li se Ćakić poslije ovog otpuštanja (1923.) vratio u gradsku službu, ali zna se da je prorežimski *Neven* 22. listopada

Andrija Ćakić

1938. u svom uvodniku pokrenuo akciju rehabilitacije bivših gradskih činovnika, među kojima je spomenut i Ćakić.

Genealogija

Andrijini pretci u sedmoj generaciji su bili izvjesni **Staniša Ćakić** i **Marija Margareta**, čije djevojačko prezime zasad ostaje nepoznato. Njihov sin **Jakov** je 1721. oženio **Anu**, kći stanovitog **Filipa Kopilovića** (1703. – 1747.). Umro je 7. XI. 1763. U matrikuli je zapisano da je imao 75 godina, što naravno ne treba uzeti kao precizan podatak, već okvirni. Prema tome, rođen je oko 1688. Njegov sin **Šimun** je rođen 24. X. 1736., a oženio se 9. XI. 1760. **Jagom**, kćerkom stanovitoga **Grge Buljovčića**, koja je umrla 24. I. 1800. Jedno od plodova ovog braka bio je sin **Pavle**. Rođen 25. I. 1765., oženio je 1786. **Julijanu Romić Regić**. Julijana je prerano umrla, već 30. V. 1797., a ostavila je Pavlu sina **Stipana**, rođenog 21. XI. 1794. Pavle se 22. V. 1800. oženio **Veronikom**, kćerkom izvjesnog **Ferenca Balogha**. Međutim, Pavle nije stigao uživati u drugom braku, jer ga je već 2. V. 1801. zadesila smrt. Njegov sin **Stipan** je odrastao kao siroče. Vjerojatno ga je odgojila rodbina. Dana 5. V. 1817. oženio je **Julijanu Poljaković Kovačević Ljutić**. Par je imao sina **Andriju** (2. XI. 1824.), koji se oženio 27. XI. 1844. **Vitalijom** (Vitom), kćerkom **Marka Stipića** i **Julije Prčić**. Iz ovog braka rođen je otac Andrije Ćakića – **Jakov** (1871.), koji je 14. IV. 1890. u crkvi sv. Roka vjenčao **Klaru**, kći **Silvestera Slezaka** i **Marije Vojnić Purčar**.

Vladimir Nimčević

Teniska epizoda

Bijeli sport je, fantastičnom pojavom **Novaka Đokovića**, potpuno zasijenio brojne druge sportove na ovim prostorima i postao gotovo posve normalna stvar uobičajene svakodnevce. Ali individualna (singl) ili igra u parovima reketima kojima se loptica prebacuje preko razapnute mreže na terenu orubljenom bijelim crtama još od svog službenog ustoličenja u sportskom svijetu zaokupljala je zanimanje mnoštva svojih poklonika. U Subotici, gdje se tenis počeo igrati još u drugoj polovici 19. stoljeća, pogotovo...

Bijeli sport

Fotografija koja je vremenska podloška ove priče datira iz 1970. godine i snimljena je na terenima TK *Spartak* u Dudovoj šumi, prirodnoj oazi u neposrednoj blizini subotičke gradske jezgre. Objektivom nepoznatog snimatelja u crno-bijeloj rezoluciji (naravno) uhvaćen je u servis pozi **Milivoj Prčić**, tadašnji sudac Općinskog suda u Subotici. Poput mnogih svojih »viđenijih« sagrađana i sam se, u nešto starijim godinama (tada mu je bilo 28), odlučio okušati u bijelom sportu. Budući da je tijekom mladosti bio vrstan stolnotenisač, u šesnaestoj godini čak i viceprvak Srbije u singlu, smatrao je kako mu prelazak na veći reket i teren neće predstavljati nikakvu prepreku. Njegovoj odluci da zaigra tenis uveliko je kumovao i proslavljeni jugoslavenski peterostruki šampion države **Nikola Špear**, s kojim je Milivoj skupa služio vojni rok u Beogradu. Kako je slušao puno njegovih lijepih i atraktivnih teniskih storija, a svojim očima često svjedočio njegovim treninzima na TK *Partizan*, i sam se, povratkom u rodni grad poželio oprobati u igri na crvenoj zemlji. Unatoč realno kasnijem početku, sportski duh brzo je nadvladao početničke slabosti i počele su se nizati prve pobjede protiv mnogo iskusnijih rivala koji su tenis igrali još od malih nogu. Maksima »jednom sportaš, uvijek sportaš« ponovno je potvrdila svoju istinitost, a urođeni inat i želja za pobjeđivanjem nadvladala je nešto slabiju igračku tehniku, za koju su ipak potrebne godine kontinuirane igre.

Teniskim žargonom rečeno Mile je bio odličan forhendaš (ostatak iskustva iz stolnog tenisa), solidan server, a nešto slabiji bekhand udarac (uglavnom slajs) kompenzirao je hitrim nogama i idealnom težinom spram visine. I kako se njegova teniska epizoda razvijala, tako su se nizali brojni susreti s rekreativnim rivalima iz *Spartaka*. Pobjede i porazi, radosti i bijesovi, ali i po koja svađa na terenu i izvan njega kada bi sportske strasti pretjerano uzavrele. Bilo je svega u tih nekoliko godina koliko ga je tenis držao u svojim kandžama.

Teniska moda

Budući da se u tenisu već desetljećima gotovo ništa ne mijenja, tako je i odnos prema teniskoj modi onoga vremena bio identičan današnjim vremenima. No, za razliku od današnjeg šarenila koje diktiraju modne inovacije od strane prijestičnih svjetskih sportskih brandova poput *Nikea*, *Adidasa*, *Lacoste*, *Babolata*, *Wilsona*, *Yonexa* i drugih, sedamdesetih godina prošloga vijeka bijela boja je bila obvezatna za izlazak na teniski teren. Pored, i tada preskupog *Lacoste*, nešto jeftiniji i pristupačniji brand je bio *Fred Perry*, čiju majicu nosi i glavni junak ove foto priče. Što se tiče reketa, na slici vidimo drveni reket *Donnay* kojeg je potom proslavio legendarni švedski tenisač **Björn Borg**, višestruki osvajač Wimbledona i Roland Garrosa, a velika većina je igrala u modelima iz proizvodnje *Dunlopa* i *Wilsona*. Što se tiče teniske obuće, tu je već stvar bila malo drugačija, pa su se tenisači dovijali kako su znali i umjeli, jer su se one prave tenisice mogle nabaviti samo u inozemstvu (kao i firmirana garderoba naravno). Nažalost, snimatelj fotosa nije uhvatio tenisice u kojima je Milivoj igrao, pa se može samo spekulirati o kojoj se marki radilo. Pretpostavka je da su bile *Adidas* ili *Puma*, do kojih je bilo najlakše doći u domaćoj izvedbi *Slovenijasporta*, a možda i neke znatno skuplje i atraktivnije iz uvoza.

Ova *Priča o fotografiji* napisana je u spomen na Milivoja Prčića koji bi 1. listopada napunio osamdeset godina...
D. P.

Što djetetu treba?

Ljubavi prije svega, ali kada bi se Dječji tjedan mogao pretvoriti u Dječju godinu, bilo bi sjajno. No, vjerujem da ste i sami svjesni da je to moguće jedino u mašti. Ali nije zabranjeno maštati, a ovih ste dana imali prilike i tome se posvetiti. Ovoga tjedna sve je bilo lakše i bolje, ali da je tako uvijek, onda vam više ne bi niti bilo zabavno. Stoga, kad već mora, neka ostane ovako – samo tjedan dana.

Ako niste znali, Dječji tjedan je godišnja akcija koja je posvećena djeci i obilježava se još od 1953. godine. Ove godine Dječji tjedan se održava pod sloganom »Što djetetu treba da raste do neba?« (u Srbiji) i pod sloganom »Ljubav, djeci prije svega« (u Hrvatskoj).

Dječji tjedan se uvijek održava u prvom punom tjednu listopada i traje sedam dana, dakle ove godine od 3. do 9. listopada.

Tako je ovaj tjedan bio ispunjen brojnim aktivnostima, koje se bitno razlikuju od uobičajenih. Učenici su s nastavnicima i učiteljima mijenjali mjesta, te su se tako neki našli u ulozi ravnatelja, nastavnika, učitelja, pravnika... Obilazili su kino dvorane, muzeje, knjižnice, parkove, igrališta, ugostili prijatelje, organizirali trgovine igračaka, izrađivali razne zanimljive predmete, crtali po gradskim ulicama, imali maskenbale, modne revije, šiz-fiz (neobične frizure), oblačili se u određenu boju (crveni dan, plavi, šareni...), pravili kolače, voćne salate i druge delicije.

Bio je ovo tjedan za pamćenje, a ono što se pokazalo dobrim valja zadržati i za naredni period, pa stoga nemojte zaboraviti bar na ono što je moguće produljiti, poput druženja, šetnje prirodom, razgovora, plesa, igre... Tako će se bar dio Dječjeg tjedna proširiti na Dječju godinu. Jasno, uz sve to nemojte zaboraviti učiti i raditi domaću zadaću, jer (iako ne želite znati) školska godina je u tijeku.

Ž. V.

Hrckov spomenar

ZOVEM SE: **Petra Dekan**

IDEM U ŠKOLU: OŠ *Ivan Goran Kovačić*, Sonta – 4. razred

IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: nogomet

VOLIM: crtati i pisati

NE VOLIM: svađu i nepoštovanje

U SLOBODNO VRIJEME: vozim bicikl

NAJ PREDMET: matematika

KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: učiteljica

Too Jóth optika

DR. YÓTH

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabant), motor. Tel.: 024/528-682.

Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, virangoši, stol, stolice, bunjevačka ruha, marame, pregače i sl. Tel.: 024/532-570.

Prodajem plac u Borči, 12 kilometara od centra Beograda, veličine 5 ari i tražim njegovateljicu za teško pokretnu osobu. Tel.: 060 3105572.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pripomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Prodaje se pneumatska 4. redna sejačka 2016. g. iz Agrije, elektronska sjetva (tri para ploča za kukuruz, sunčokret i soju), Lada Samara 90 (150 eu), špediter (150 eu), starinski ormari i sl. Tel.: 024/532570 ili 0600532570.

Prodaje se poslovni prostor i stan od oko 600 m² u Ulici Huga Badalića 6, Subotica. Tel.: 069 2887213.

Izdaje se jednosoban stan na Proizivki u Subotici (42 kv, 4. kat, centralno grijanje s alokatorima, mali troškovi održavanja). Cijena je 120 eura plus režija. Info na telefon: 063/8857124.

Prodajem ili mijenjam poslovni prostor u neposrednoj blizini centra Šida površine 100 m², za nekretninu na Hrvatskom primorju. Sve informacije na telefon: 062/8681437 ili 064/6590730.

Prodajem ili mijenjam dvoetažni stan površine 77,5 m² u centru Šida kod gradske tržnice (Karadorđeva 17), za nekretninu na Hrvatskom primorju. Stan je novoizgrađen s centralnim grijanjem. Informacije na telefon: 060/0289407 ili 060/7158020.

U Somboru **prodajem** kompletno završenu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 064 2808432; 025 5449220.

Prodajem kuću za odmor, 40 m² na placu od 500 m², na Hvaru, s dvije sobe, kuhinjom i kupatilom, s namještajem. Kuća je 13 km od Sućuraja, 100 km od glavnog puta. Do mora je 1 km ili 2,2 km. Cijena 45.000 eura. Tel.: 062 205973.

Hrvat, katolik iz Slavenske Orahovice kod Osijeka, zaposlen, vlasnik kuće i auta, traži djevojku iz Subotice do 31 godine za upoznavanje i brak. Ivan Peček.

Prodaje se trobrazdni plug (14 cola) obtač *regent* fiksno s predplužnjacima i 2 crtala i 2 kotača u radnom stanju (2.200 eura). Telefon: 064-228-11-00.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, Služba za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS*, br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTEJU ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA PROJEKTA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Nositelj projekta CETIN d.o.o., Omladinskih brigada 90, Novi Beograd, podnio je dana 16. 9. 2022. godine zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na životni okoliš projekta: Bazna stanica mobilne telefonije na lokaciji »Verušić« na k. p. br. 98 K. O. Bikovo (46.00177°, 19.40481°). Zahtjev je evidentiran u pisarnici Gradske uprave Subotica pod brojem IV-08/I-501-227/2022.

Uvid u podatke i dokumentaciju iz predmetnog zahtjeva može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 128), svakog radnog dana od 8 do 14 sati.

Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ove obavijesti mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na životni okoliš osobno, poštom ili elektronički na adresu zivotnasredina@subotica.rs.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji

VAŽI DO 11. 10. 2022.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTI te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sat i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Zapis prije putovanja

Jedrenje

Od onih sam ljudi koji ne vole raditi nešto mnogo ranije. Zapravo, nije da ne volim nego jednostavno moj mozak funkcionira bolje kada su rokovi blizu. Dugo sam se opirala i bila nervozna zbog toga, a onda sam prihvatila da ja tako funkcioniram i sad je sve dobro. No, kako sutra putujem, i neću biti tu da pošaljem ovaj tekst u vrijeme kada ga redovno šaljem, sada radim ranije i skroz je drugačiji osjećaj. Čudno je baš. Mada, i ovo sada je posljednji moment jer sutra putujem i neću imati ni računalo niti internet. Tako da sam, i prije roka, svoj na svome ako je vrijeme kojeg nemam u pitanju.

Velike želje

Duboko vjerujem da kada imamo velike i istinske želje da nam se one ostvare. Možda ne odmah čim ih poželimo, ali nas nađu kada je vreme. Tako je bilo s biciklanjem do mora. Ta želja je u meni živjela pet godina, dok se nisu stekli uvjeti, dok se sve nije namjestilo. I onda se savršeno ispunila.

Nova želja, koja je u meni rasla godinama, je odlazak na jedrenje. Jedrenje Jadranom sam poželjela prije nekoliko godina. No, nije to nimalo lako za realizirati, prije svega kada su sredstva u pitanju. Malo sam istražila i takva putovanja su zaista skupa. Uz to, treba i organizirati ekipu. Želja je stavljena po strani i nastavila živjeti i čekati svoje vrijeme. I vrijeme je došlo.

Spadam u ljude koji lako sklapaju poznanstva, drugarstva, prijateljstva... Tako sam prošle godine upoznala prijatelja mojih prijatelja **Ivana**, koji se, među ostalim, bavi i jedrenjem. Svake godine nekoliko puta ode na Jadran s prijateljima, iznajme malu jedrilicu i provedu tjedan ili više dana na njoj. Uživala sam slušajući njegove priče i kada smo se nekoliko puta sreli, podijelila sam s njim svoju želju da im se nekada pridružim. Rekao mi je da kada jednog dana bude pravio žensku posadu, da će prvo mene pozvati. I to se odista dogodilo. Ljudi koji poštuju ono što kažu su zaista na velikoj cijeni i rijetki. Negdje sam ostavila prostora i mogućnosti da će zaboraviti na mene.

Kako se to dogodilo

Prije dva mjeseca me je pozvao Ivan i rekao da 1. listopada ima jedrilicu i da može povesti još troje ljudi sa sobom. Mene je prvo pozvao. Rekla sam da imam još jednu drugaricu, ali je potražnja za mjestom na jedrilici bila velika, tako da je dogovor bio da ide još jedna njegova drugarica i jedan momak kojeg niko od nas još nije upoznao. No, kako to biva, do samog kraja se ne zna što će se dogoditi. Upravo je to i razlog zašto ljudima ne volim otkrivati svoje planove, jer se realizacija mijenja iz dana u dan. Uglavnom, taj nepoznati momak je morao zbog svog posla odustati i trebao nam je netko tko će se u tri dana spakirati, organizirati i krenuti s nama. To je mogla biti samo moja prijateljica **Jelena**. Uvijek spremna za ovakve akcije.

Nikada nisam pisala o nečemu što se tek treba dogoditi. Kada ovaj broj našeg tjednika bude izašao, mi ćemo već sedam dana biti na jedrilici i nadam se uživati kako to dolikuje.

Našu posadu čine Ivan, koji je ujedno i skiper jedrilice, **Milica**, njegova prijateljica, Jelena, moja prijateljica i ja. Vozimo od Sombora do Splita gdje se ukrcavamo i krećemo obilaziti otoke. Postoje neki planovi obilaska, koje, da budem iskrena, ni ne znam jer mi je sve i jedan otok toliko prelijep, da mi zaista nije važno. Dovoljno mi je iskušati sebe u životu na moru, jedrenju. Nadam se da će vrijeme biti lijepo jer bi zaista poseban izazov bilo neko nevrijeme na moru, koje, kako znamo, umije biti veoma neugodno.

Da ne bih sada pričala o pretpostavkama, željama i nadanjima, stajem ovdje, a detaljan izvještaj svakako donosim u sljedećem broju. Do tada, svima želim mirno more, jer sam negdje čula da se tako pozdravljaju svi oni kojima je more dom.

Gorana Koporan

Deni Lušić, nekadašnji vaterpolist

Najtrofejniji sportaš Splita

Što za grad domaćin znači održavanje jedne ovako velike sportske manifestacije?

Za sve Splitsane, što se ponajviše moglo vidjeti na dupke ispunjenim tribinama *Spaladium arene*, ovako velika sportska manifestacija zbilja mnogo znači. Ovim putem bih se zahvalio Vladi Hrvatske na čelu s premijerom **Plenkovićem** i svim sponzorima bez kojih ne bi niti bilo Europskog prvenstva u Splitu. Odavno, točnije četrdeset i jednu godinu od također EP-a održanog 1981. godine, u našem gradu nije bilo velikog natjecanja u vodenim sportovima. Njegovim održavanjem grad je zbilja puno dobio u mnogim aspektima, a posebice u turističkoj promidžbi.

U svojoj zbilja respektabilnim uspjesima bogatoj sportskoj karijeri igrali ste na najvećim svjetskim natjecanjima i osvajali najsajnija odličja. Je li vaterpolo Vašeg vremena bio drugačiji od Vaših današnjih mladih kolega u bazenu?

Teško je govoriti o različitostima, jer one su postojale već između dva olimpijska turnira u Los Angelesu i Seulu i načinu osvajanja zlatnih medalja na njima. Vaterpolo sport se u mnogim aspektima aktualne suvremenosti i načinu tzv. kontaktne igre i neophodne tjelesne snage promijenio u odnosu na ona naša vremena, ali mogu kazati kako smo i mi bili maksimalno tjelesno i tehnički spremni, čak možda i više. Jer, pravila su se u međuvremenu izmijenila, ima više prekida i mogućnosti za odmor tijekom same igre. Istina, nekoliko igrača u ovom vijeku, poput primjerice **Sukna** i **Jokovića** bili su više nego odlični plivači i prema svojim sposobnostima i brzini plivanja slobodno su se mogli natjecati i na plivačkom natjecanju. Na koncu bih rekao kako mislim da je u moje vrijeme fokus bio više na izdržljivosti, a da je on danas ponajprije na snazi.

Vratimo se sada u već pomalo daleku prošlost i same početke Vašeg bavljenja vaterpolom. Koliko znamo, bilo je tu i određenih dilema između košarkaškog terena i bazena.

Istina. Volio sam mnogo igrati košarku, ali sam ipak završio u vodi na nagovor mojih prijatelja iz kvarta, jer sam

Dok se još uvijek sliježu dojmovi velikog trijumfa Hrvatske vaterpolo reprezentacije na Europskom prvenstvu u Splitu, koristimo prigodu da još malo skrenemo pažnje na jedan od najtrofejnijih sportova u Hrvata. A boljeg sugovornika od proslavljenog nekadašnjeg splitskog vaterpolista i reprezentativca **Denija Lušića** teško je naći. Naime, veliki igrač brojnih domaćih i inozemnih momčadi te reprezentativne vrste nekadašnje zajedničke države najtrofejniji je sportaš grada Splita. Ovaj respektabilni epitet zaslužio je osvajanjem dvije zlatne olimpijske medalje (Los Angelesu 1984. i Seulu 1988.), naslovom svjetskog prvaka (Madrid 1986.) i pobjednika Svjetskog kupa (1987.), uz još dva reprezentativna srebra na prvenstvima Europe (1985. i 1987.).

Kako biste prokomentirali veliki uspjeh hrvatskog vaterpola na Europskom prvenstvu održanom u vašem rodnom Splitu?

Osvajanje zlatne medalje u iznimno jakoj konkurenciji kakva je bila na Europskom prvenstvu je zbilja veliki uspjeh za naš vaterpolo. Čestitam izborniku i momcima na pruženim igrama i zadovoljstvu koje su nam priuštili tijekom svih turnirskih susreta, a posebice velikom pobjedom u finalu protiv Mađarske.

Pobjeda protiv Jugoplastike

S18 godina, tijekom vaterpolo pauze, Deni Lušić je zaigrao za košarkašku momčad splitskog *Dalvina* i zabilježio pobjedu protiv *Jugoplastike*, kasnijeg trostrukog europskog prvaka. U tom kvalifikacijskom susretu za prvenstvo Hrvatske 1980. godine postigao je 28 koševa.

rođen i odrastao u neposrednoj blizini POŠK-ovog bazena. Počeo sam trenirati u 14. godini, ubrzo su lokalni stručnjaci prepoznali moj talent za vaterpolo i u rekordno kratkom roku pridružili treninzima prve momčadi. Debitirao sam u prvenstvenom susretu već sa 16 godina, a prvi nastup za reprezentaciju Jugoslavije sam imao dvije godine kasnije.

I onda započinje blistava karijera tijekom koje ste igrali za brojne momčadi, a na reprezentativnoj razini osvajali brojna vrijedna odličja...

S matičnim klubom POŠK-om, u kojem sam igrao od 1976. do 1989. godine, bio sam pobjednik Kupa Jugoslavije 1982. godine i dvostruki osvajač Kupa pobjednika kupova (1981. i 1983.). Nakon odlaska u Italiju, gdje sam igrao za nekoliko klubova, najveće uspjehe sam ostvario u *Pescari* s kojom sam osvojio dva puta Kup pobjednika kupova (1993. i 1994.), te kao trener i Kup europske plivačke federacije. Reprezentativni uspjesi su svakako kruna moje karijere, ali ostaje žal jer sam sa svega 26 godina umirovljen iz reprezentativne vrste zbog želje tadašnjeg izbornika za pomlađivanjem momčadi stvaranjem nove generacije za Olimpijadu u Barceloni 1992. godine.

Nakon uspješne igracke i trenerske karijere danas ste u nekim drugim vodama, ali na određeni način i dalje blizu bazena. Čime se sada profesionalno bavite?

Završio sam studij zaštite na radu i zaštite okoliša i radim kao šef sigurnosti za javne ustanove i sportske objekte u gradu Splitu. Na taj način sam ostao u neposrednoj blizini sportskih objekata na kojima sam proveo dobar dio svoga života.

D. P.

Republika Srbija
Autonomna Pokrajina Vojvodina
Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice
Bulevar Mihajla Pupina 16, 21000 Novi Sad
T: +381 21 487 4614, 487 4036
ounz@vojvodina.gov.rs
KLASA: 128-454-450/2022-04
DATUM: 4. 10. 2022. godine

Na temelju članka 3. Pravilnika o dodjeli proračunskih sredstava Pokrajinskog tajništva za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice za financiranje i sufinanciranje modernizacije infrastrukture ustanova osnovnog i srednjeg obrazovanja i odgoja i učeničkog standarda na teritoriju AP Vojvodine (*Službeni list APV*, br. 4/17), a u vezi s pokrajinskom skupštinskom odlukom o proračunu Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2022. godinu (*Službeni list APV*, br. br. 54/21, 7/22 i 37/22), Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice (u daljnjem tekstu: Tajništvo) donosi:

ODLUKU

O IZMJENI NATJEČAJA

ZA FINANCIRANJE I SUFINANCIRANJE IZRADE TEHNIČKE DOKUMENTACIJE ZA POTREBE USTANOVA OSNOVNOG I SREDNJEG OBRAZOVANJA I ODGOJA NA TERITORIJU AUTONOMNE POKRAJINE VOJVODINE ZA 2022. GODINU

klasa: 128-454-450/2022-04 koji je objavljen 14. 9. 2022. godine i 28. 9. 2022. godine

Ovom Odlukom, u Natječaju za financiranje i sufinanciranje izrade tehničke dokumentacije za potrebe ustanova osnovnog i srednjeg obrazovanja i odgoja na teritoriju Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2022. godine klasa: 128-454-450/2022-04, koji je objavljen 14. 9. 2022. godine u dnevnim novinama *Alo* i *Službenom listu APV*, br. 39/22 i 28. 9. 2022. godine u dnevnim novinama *Alo* i *Službenom listu APV*, br. 41/22 mijenja se ukupan iznos sredstava i sada glasi:

»Natječaj se raspisuje na iznos sredstava osiguranih pokrajinskom skupštinskom odlukom o proračunu Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2022. godinu (*Službeni list APV*, br. 54/21, 7/22 i 37/22) za financiranje izrade tehničke dokumentacije za potrebe ustanova osnovnog i srednjeg obrazovanja i odgoja na teritoriju Autonomne Pokrajine Vojvodine od 30.000.000,00 dinara i to: na razini osnovnog obrazovanja i odgoja 25.000.000,00 dinara, a na razini srednjeg obrazovanja i odgoja 5.000.000,00 dinara«.

Pokrajinski tajnik
Zsolt Szakállas

Narodne poslovice

Tko traži istinu, mora znati podnijeti je.

Ne mrzi, nemaš vremena!

Novac je poput gostiju: dođe i prođe.

Vicevi, šale...

- Kako da izbrišem ovu sliku s pticama?
- Delete.
- Otkud znam gdje lete?

- Šta ima prijatelju?
- Evo idem na predavanje.
- Nema predavanja prijatelju, bori se do kraja!

Mudrolije

Čuvajte one koji vas vole! Ovih drugih ima koliko hoćeš.

Nitko ne bi plovio oceanom kada bi znao da treba napustiti brod u oluji.

Ako vas pohvale uzdižu, kritike će vas rušiti.

Vremeplov – iz naše arhive

**Predstava *Tamburaški oproštaj*
u Gari 2013.**

Iz Ivković šora

Fajin dositno

Piše: Branko Ivković

Faljnīs, čeljadi moja. Jevo, mi se opet skupili ode kod nas u srid sela u domu pa se potpisivamo za te elektore. Pitali niki dan priko telefona očemo l dat potpis s legetimacijom da nam ostane nacionalno vijeće? Ta dašta ćemo neg dat. Velim ja ovoj mojoj dvojci pajdaša, ded skupite i vas dvojca koga još možete pa da nam ne utihne i ovo malo svita što je još ostalo, a kad prođe valjdar će se ova mlađarija paštriti da se još sačuvaje adeti naši dida. Ako će, veli Joso, al na njeg nije baš slušat. Omatorio, pa posto rondzav do zla Boga. Više puta ga ni mi ne možmo slušat a ne vi. No, doduše, ima kad i potre-vi divan. Al, šta mož? Niko nije cilom svitu napeko kolača pa neće ni ovi naši u tim vijeću. Moramo po di štogod i istrpit iako nam nije baš pod nos. Valjdar tako triba bit. Neg, čeljadi moja, šta ćemo mi s ovom našom poljoprivredom? Ta našeg svita još fajin živi od nje, a borme se nije proslavila. Jeto, na priliku, ja na ženinoj njivi navrvo po jutru osam meteri kuruzi, i to nikaki, sitni i šturavi. Ta ni naftu i sime nismo isplatili s njima, a kamol porez. Ovi opštinari ni ne spominju da će malo bar otpuštit od reštancije. Ni ne viščine se što je na našoj regiji sve podbacilo zbog suše, a mi plaćamo odvodnjavanje i šibaju nam nike kamate od Kulina bana. Kugod da nama padaju novci s neba, pa samo uzmemo grabljice pa pokupimo ko orovo lišće. Divani se da su već krenili so tim popisom po kućama. Ne smi se ništa smutit jel su velike kazne, i borme mora se svako puštit u salaš. Razgledaće košinjce, svinjake, a borme i josag, sve popisavaju. Joso veli da on borme brez onog testiranja od dva dana što samo važi, potvrde o kalamljenju i kojim su kalamom kalamljeni neće puštit nikog u kuću. Kaže, kad oni smidu zafrkavat smim i ja na mojim salašu. Ha-ha-ha, on je zdravo bisan zato što je tio ić kod dice u goste pa ga vratili s granice jel nije kalamljen. Al to je bilo već davno, samo ga to zdravo uvridilo pa se i sad razbisni kad se siti. Kako i ne bi, čeljadi moja. Ta, siroma čovik sad mu se potrefilo da malkoc ode dalje od varoši. Cio život nije bio dalje od Novosadskog sajma, a i tamo ga ismijali kad je skinio cipele da ne gazi po onim zelenim tepihima. No, brat bratu i ja sam se dositno mislio da isto se izujem. Sve se mislim šta bi mi snaš Jela uradila da joj upadnem u čistu sobu na tepih i još donesem blata jal slame iz guvna. Mislim da bi fajin letilo perje. Niki dan sam je moro malo oraspoložiti, pa sam je odvo na priredbu u Doljnji Tavankut. »Bunjevci brez granica«, baš je bilo zdravo lipo. Bilo gostivi i trupa iz varoši, okolni sela a i iz Mađarske. Pivalo se i igralo, a to ovom svitu najviše i fali. Dosta je bilo džedženja na salašu jal po kućama. Samo zjalimo u televizije, a zaboravili smo se i kartat i šakovat. Družiti na sto vrsta se mož, samo triba tit. Doduše, nema se baš ni novaca zdravo al nama, pogotovo mladeži, ni ne vridi imat. Oma kupe kaku veliku limuzinetinu, ona se ubrzo pokvari pa da vidiš grija. Dosta sam pripovido, ajd zbogom.

Rič po rič

Drljača i koza

Piše: Željko Šeremešić

Kako sam malo bolje naučio drukovat na lap-topu ko da mi se otvorio svit. I tako mi unuk Marin poruči da odem tamo i tamo i da će mi se onda prikazat šta sve ima na 'vom svitu u poljoprivrede. Kaki sve ima čudesa od traktora, kombaja, plugova, sijačica i čega sve još ni. Kaže da j' to niki dan bilo u Minkenu na vašaru jel sajmu kako zovu. Ja očo i bome Marin ni promašio. Nema čega nema. Od onog što sam bere pa do onog što oma čisti, probira, tovari. Od dva točka pa do ne mož pribrojat točkove. Plugovi, ne mož pribrojat raonike, drljače, parače, sijačice što po njive vatu. Pa se još sa svima iz svemira može gospodarit. I sve se nudi naprodaj. Pišu i cine, i to sve privedeno po naški. Još kažu da j' sve najjeftinije, pa još ne moraš platit oma; pa još mož na više put, pa još mož u kukuruzima i žitu što će nagodinu doć. Al što mož vidit ta čudesa neg još nuz nji sidi jel pored stoji bar jedna ženska, i to kaka! Ne znaš bome ku 'š gledat. Friško sam prošudiro da jedan kombajn vridi vala ko po sokaka, a bome kake su cine mislim se da i žensku triba da dobiješ nuz platito. Da ni ova moja išla pokvasit usta pa mi pobunila, ja b' jutro dočekao ispid lap-topa. I tako legnem pa zaspavam od prve. I vala sam oma počo sanjat. Sanjam kako mi dada budi, već svanjiva. Divani kako on mora it u šumu drva radit, a ja triba da idem podrľjat. Uprego on već Putka i Zvizdana u paorska kola, rastavita drljača na njima. Majka mi pruža u torbici zamotano mal slanine, kruva i vode u čuture. Šta ću kad sam već naraso? Napunio trinajst godina, kad ne ideš u škulu oma ti uvatu za posov. Dok se penjem na kola, sidam, dada otvara kapiju i divani mi još jedanput kako triba da idem u Bortanj podrľjat njivu. I onako podignitog glasa, namrgodit, ko da se priti divani kako obavezno moram drľjat s kozom. Zno sam šta mi čeka. Koza j' bila od kamena napravita. Kažu da j' tamo bila i ka' sam se ja rodio. Stojala je tako pored lenije i čeljad bi ju pokupila kad bi išla drľjat te ju metali na drľjaču kako bi drľjača bila teža i bolje išla u zemlju. Sanjam kako Putko i Zvizdan juru lenijama i kako sam spazio kozu pored lenije. Kako j' bila daleko od naše njive, moro sam ju jedekem zavezat i vuć jer ju nisam mogo podić na kola. Jest da sam bio od najnapridnije dice u škole i zvali su mi i »Veliki« nisam ju mogo podić, toliko j' bila teška. Stigli. Posov ide. Baš ka' j' najbolje išlo pukne koza napola i iz nje počnu ispadat zlatni dukati. Bože dragi, oma se probudim od sriće a dukata nigdi. Ležim u mraku i študiram koliko put sam tio probat razbit tu kamenu kozu za koju kažu da j' postojala i kad sam se rodio. Oduvik mi bilo sumnjivo zašto j' taka teška. Pa još kad smo ju jedanput našli puknitu napole, pa još ka' sam vidio da j' iznutri bila prazna i obložita nikakim finim materijalem sinilo mi da j' cigurno bilo u nje zlato jel je zlato mlogo teže od kamena. A toliko put sam ju tio razbit da vidim šta j' u nje. Dada j' uvek divanio da sam mudrijaš i da mi svašta spadne na pamet, al se štapem zapritio da razbit ne smijem. Mislim se u sebe vridan je i onaj kombaj od po sokaka iz Minkena, al bome cigurno j' vridila i koza, sa i brez drľjače.

U NEKOLIKO SLIKA

Bunjevci bez granica

Pogačice s paradičkom

Pogačice s paradičkom jedno su od starinskih monoštorskih jela. Sama priprema nije zahtjevna, a kao i kod drugih starinskih jela pravi se od onoga što uvijek ima u svakoj kući. »To nam je nekad bilo sve. Pravile su pogačice od krompira, paradičke, masne pogačice«, priča **Eva Pašić**, koja i danas često priprema »pogačice s paradičkom«. Od domaće kuhane rajčice. »Nekada se paradička kuhala u svakoj kući. Obično je to bilo oko bereškog kirbaja (sv. Mihovil). Sada se paradička gaji u plasticima, pa prija dođe, a nekada je to bilo na otvorenom, pa je i berba bila kasnija. Sijalo se sime koje smo sami ostavljali od najlipše paradič-

ke. Osušilo se to sime i čuvalo do prolića, do sijanja. Sijali smo u kućice koje su se prije toga nađubrile stajnjakom. Obično se sijalo u travnju ili svibnju, zavisi od vremena. Ako je u kućici niklo više strukova, rasčupavalo se i rasađivalo dalje. Svaka kuća imala je bostan i za sebe je odgajila ono što je potrebno. Nekada paradajku nisu napadale ni zlatice, a kamoli druge štetočine i bolesti od kojih se sada mora štiti», priča Eva, koja i danas rajčicu kuha na onaj starinski način, pa su police u špajzu pune boca domaće kuhane rajčice.

Zrela i oprana rajčica izreže se na krupnije komade, doda nekoliko paprika babura i kuha u kotlu. »Neko meće i celera i peršunova lista, a ja samo luk i papriku. Kada se dobro uku-

ha, sve zajedno ispasiram i onda se opet kuha, i ostavi još malo da vri. Na kraju dodam i malo konzervansa, malo šećera i soli. Vruću kuhanu paradjku sipamo u staklene flaše, zatvorimo i upakujemo tako da se polako hladi«, priča Eva.

Iako danas mnoge kućanice sebi ovaj posao olakšavaju tako što rajčicu kuhaju od gotovog soka, Eva se drži onog starinskog načina pripreme. A kako su danas drugačiji uvjeti gajenja u vrijeme kada smo pripremali pogačice, ovogodišnja rajčica bila je već skuhanana, pa su i pogačice bile od »nove« domaće rajčice.

Naša domaćica pogačice je mijesila na drvenoj dasci, a višak brašna čistila je pačijom peruškom, baš onako kao nekada kada su se peruške koristile u svakoj kući.

Sastojci:

- 14 žlica kuhane rajčice
- 14 žlica ulja
- 14 žlica šećera
- 2 žumanjca
- 2 cijela jajeta
- malo sode bikarbone (na vrh noža)
- brašna koliko zahvati

Priprema:

U činiju s malo brašna doda se ulje, jaja i žumanjca, šećer i soda bikarbona. Mijesi se prvo kuhačom, a onda doda još brašna po potrebi i umijesi rukom da se svi sastojci sjedine. Tijesto ne smije biti ni previše tvrdo, ali ni previše meko da se pogačice ne bi raspuzale. Od umiješenog tijesta rukom se prave loptice otprilike jednake veličine.

Kuglice se redaju u pleh na papir za pečenje. Od ove mjere dobiju se dva velika pleha pogačica. Peku se oko 20 minuta. Pogačice moraju narasti i biti meke, ne previše pečene.

KuHaR tradicionalnih jela pripremamo uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

5+Plus**Paket
SIGURNOSTI**

za samo

3.600 RSD**GODIŠNJE****Osiguranje
drugačije od svih**

Opres u vožnji i briga o automobilu i ljudima u njemu nekada nisu dovoljni da nas zaštite od nepredviđenih okolnosti na putu.

Zato Milenijum osiguranje u svojoj ponudi ima polisu koja pokriva najčešće rizike po automobil i lica u njemu, a omogućava Vam da jednom polisom obezbedite sebe, svoj automobil i druge putnike u njemu.

Polisa Paket 5+ predstavlja paket sigurnosti, a za samo 3.600RSD godišnje dobijate osiguranje od sledećih rizika:

1. Lom stakala na vozilu
2. Osiguranje lica u vozilu
3. Zamensko vozilo
4. Troškovi pomoći na putu
5. Prirodni rizici
(oluja, grom, grad, snežna lavina i poplava)

MILENIJUM[®]
OSIGURANJEwww.mios.rs
011/ 715 23 00**RADIO MARIJA**

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

ILI-ILI**AKCIJA**Priključenje **BESPLATNO**

- + Birate između:
- 6 meseci po 1 dinar ili
 - 12 meseci sa 50% popusta

**Astra
Telekom**

011 44 22 009

9. LISTOPADA 2022.

ŠOKCI I BAŠTINA

HRVATSKI DOM - Sombor
20 sati

Sudjeluju:

HKPD "S. S. Kranjčević" Bereg

KUDH "Bodrog" Monoštor

UG "Urbani Šokci" Sombor

HKUD "Vladimir Nazor" Sombor

KPZH "Šokadija" Sonta

HKU "Antun Sorgg" Vajska

UG "Tragovi Šokaca" Bač